

PŘEMYSLLOVSKÝ OREL

Orel je občanské sdružení, křesťanská sportovní organizace. Cílem je věnovat se sportu, který podporuje kladné vlastnosti člověka, který je fairový, ohlíží se na soupeře i spoluhráče. Orel chce dávat sportu smysl. Kromě sportu se Orel věnuje také kultuře. Činnost Orla je založena na křesťanských hodnotách. Má za sebou 100-letou tradici. Během historie byl několikrát zrušen a znovuobnoven. Členy Orla byli například i parašutisté, kteří podnikli atentát na Heydricha.

Do konce roku 1909 bylo na Moravě založeno 34 orelských jednot, mezi nimi i jednota Orla v Uherském Brodě. V průběhu okupace byla činnost částečně omezena a veškerý majetek přebíral spolek Kuratorium. V roce 1945 byla činnost plně obnovena, ale pak přišel rok 1948.

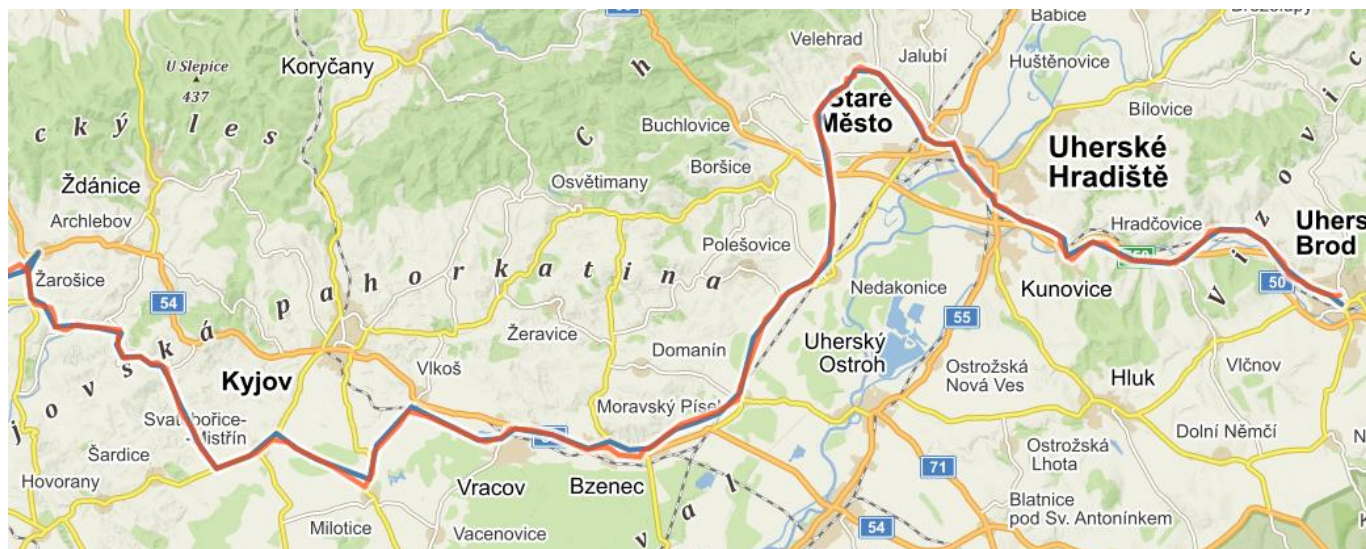
Orel má v současné době 17 000 členů a působí na celém území České republiky. Orel jednota Uherský Brod patří s více než 200 členy k největším z 250 jednot Orla v České republice. Patří do Velehradské župy.

CYKLOPOUŤ 2021 TETÍN SVATÁ LUDMILA 1100 let

Trasa etap povede krásnou krajinou spojenou s poutními místy
i místy spojenými s českými světci

30. 7. - 8. 8. 2021

UHERSKÝ BROD

Počátky historického osídlení Uherského Brodu (původně Na Brodě) připomíná brod přes řeku Olšavu sahající do 10. až 12. století. Původní osada tvořila důležitou pomezí pevnost na hranici Moravy a Uher. Přemysl Otakar II. povýšil Brod na město královské. Jako hraniční, pevnostní město musel Brod čelit nájezdům Uhrů. Těžké chvíle prožíval i v období husitských válek, i za válek českého krále Jiřího z Poděbrad s uherským Matyášem Korvínem.

Legenda o Černém Jankovi

Kraj na pomezí Moravy a tehdejších Uher byl po dlouhá staletí sužován nájezdy Uhrů, Turků a Tatarů. V roce 1704 na město zaútočili uherští Kuruci. Za tmavé noci se k městu přikradli od Nivnické brány. K hradbám přistavili žebříky a jeden z mladých bojovníků se začerněnou tváří, patrně náčelník, začal slézat do města, aby ostatním otevřel bránu. Ve tmě při tom nahmatal jakýsi provaz - myslel si, že se po něm snadno zhoupne dolů. Když se však na něj zavěsil, ozval se poplašný zvonec, jehož hlasitý zvuk probudil strážce. Vetřelec byl polapen a zavřen do mučírny a ostatní Kuruci se dali na útěk. Město tak bylo zachráněno. Na památku této události zvoní Černý Janek, jak ho lidé nazvali podle začerněné tváře, v Uherském Brodě dodnes. Jeho soška tahá za provaz ve výklenku městské radnice vždy minutu před celou hodinou, než se rozezní zvony na kostele.

Dominikánský kostel a klášter Nanebevzetí Panny Marie

Původní gotický klášter čtvercového půdorysu s kostelem byl založený pravděpodobně v roce 1262 králem Přemyslem Otakarem II. Nynější barokní dominikánský kostel byl vybudován v letech 1636-1670 za přispění hraběnky Eleonory z Kauniců. Největší ozdobou chrámu je obraz Černé Madony, který je kopií původního obrazu pořízeného na přelomu 17. a 18. století. Podle živé legendy byl brodský obraz uloupen za nejasných okolností na začátku 14. století (zřejmě za vpádu Matúša Čáka Trenčianského) a dostal se z Uherského Brodu do Čenstochové v Polsku. Kolem obrazu je namalováno 15 růžencových tajemství.

STARÉ MĚSTO

Po řadu století bylo Staré Město spjato s Uherským Hradištěm. Od 1. ledna 1991 se stalo samostatnou obcí. Patří k nejvýznamnějším archeologickým lokalitám v České republice. Nejstarší nálezy sahají až do 6. st. Budova zdejšího Památníku Velké Moravy přímo kryje základy kostela - první objevené zděné stavby z doby velkomoravské. Dnes stojí vedle těchto míst moderní kostel sv. Ducha.

Církevní stavbu obklopovalo ve velkomoravském období rozsáhlé pohřebiště. Pohřbeni zde byli jak příslušníci velkomoravské nobility s bohatou výbavou se zbraněmi a šperky, tak i lidé chudí, zemědělci a řemeslníci. Doposud zde bylo prozkoumáno přes 2000 hrobů, což z pohřebiště „Na Valách“ činí nejrozsáhlejší nekropoli Velké Moravy.

KOVOZOO

Jediná kovová zoo v Evropě. OTEVŘENO denně 9-19

Nachází se v zajímavém a netradičním prostředí. V roce 1867 zde bratři Mayovi založili cukrovar, který fungoval celých 130 let. Spatříte zde více než 250 jedinečně propracovaných zvířat v životní velikosti vyrobených z kovového odpadu. Při návštěvě spatříte jedinečně propracovaná zvířata v životní velikosti vyrobená z kovového odpadu. Zvířecí exponáty vytváří domácí kutilové, odborní kováři, zaměstnanci firmy či přímo samotní majitelé.

VELEHRAD

Velehrad je jedním z nejvýznamnějších poutních míst Moravy. Jeho historie se začala psát před více než 800 lety, kdy do údolí říčky Salašky přišlo prvních 12 cisterciáckých mnichů, aby nedaleko obce Veligrad (dnešní Staré Město) vybudovali svůj klášter.

Právě na základě své polohy dostal klášter své jméno a stal se záhy nositelem mnohem starší duchovní tradice, která sahá až do 9. století, kdy na Moravu přišli slovanští věrozvěstové Konstantin a Metoděj. a tak již po staletí na Velehrad proudí desítky tisíc poutníků, k nimž se v roce 1990 připojil také blahoslavený papež Jan Pavel II.

Poutě na Moravě

Antonín Cyril Stojan, moravský římskokatolický duchovní a politik se zasloužil o obnovu a povznesení nejvýznamnějších moravských poutních míst – Svatého Hostýna a Velehradu. Rozdal vše, co měl. Ještě v pozeňnaném věku nosil v rukou na Hostýn cihly. Díky někdejšímu arcibiskupovi Antonínu Cyrilu Stojanovi (1851–1923) přijíždějí na pouti na Moravě tisíce lidí.

Poutní cesta Velehrad - Sv. Hostýn: vznikla v roce 2008 z iniciativy Matice svatohostýnské. Trasa dlouhá zhruba 59 km je členěna 25 zastaveními v podobě dřevěných přístřešků s duchovními, kulturními, přírodovědnými a turistickými informacemi.

Tradiční je i pěší pout' Svatý Kopeček - Svatý Hostýn - Velehrad.

Bazilika Nanebevzetí Panny Marie a sv. Cyrila a Metoděje

Srdcem poutního místa Velehrad je bazilika Nanebevzetí Panny Marie a sv. Cyrila a Metoděje. Titulem bazilika byl kostel vyznamenan v roce 1928 z rozhodnutí papeže Pia XI.

Původně pozdně románská stavba z první třetiny 13. století získala v důsledku válečných pohrom a zejména požáru v roce 1681 barokní podobu. V důsledku této pohromy byl kostel radikálně přestavěn. Boční lodě baziliky byly přezděny příčkami s pilastry, a tak vzniklo 14 samostatných postranních kaplí.

Významné je sousoší sv. Cyrila a Metoděje na pravé straně od oltáře, které kanonizovalo vnímání podoby soluňských bratří v očích našich předků a obraz věrozvěstů od polského malíře Matejky darovaný pro baziliku v roce 1885. Z vnitřní výzdoby by neměla uniknout Vaší pozornosti velkoryse řešená klenba s malbami, které opticky zvedají strop o dvě patra. Autorem fresek v hlavní a příčné lodi je Ignác Egstein. Uprostřed vidíme nebe s Nejsvětější Trojicí a Matkou Boží.

Bliž k presbytáři je zachycena událost, která se odehrála v roce 1421 na stupních oltáře – upálení sedmi cisterciáků včetně opata Jana husitskými vojáky a zkáza kláštera. Na opačné straně vidíme křest krále Svatopluka, který pozval věrozvěsty na Moravu. Bohatě jsou zdobeny rovněž boční kaple.

Za oltářem kaple sv. Benedikta je ukryta Královská kaple, která by neměla uniknout Vaší pozornosti. V roce 1923 v ní byl pohřben olomoucký arcibiskup Antonín Cyril Stojan, mimořádná postava moravské církve konce devatenáctého a první čtvrtiny dvacátého století.

Tupesy

Tupesy jsou známé výrobou typické lidové keramiky. V Muzeu Tupeské keramiky se můžete projít kompletním domem hrnčíře, jak vypadal na přelomu 19. a 20. století a nasát tehdejší atmosféru a styl života. Kromě světničky a pece, kde se kromě chleba pálila i vyráběná keramika, navštívíte také jeho dílnu, která byla nedílnou součástí jeho domu. Dále v muzeu najdete expozici a dochovalé kousky keramiky z dřívějších let s různým typem dekoru, tvarů a způsobu užití v tehdejší době.

Součástí expozice je kompletní historie výroby keramiky v Tupesích. s mluveným doprovodem paní Markové tak zcela nasajete tehdejší atmosféru, která v Tupesích kolem výroby keramiky bývala.

Břestek

Památková lidové architektury dům č. p. 157. Chalupářské stavení – typická stavba lidové architektury s historickým vinným sklepem z 19. století. Dům byl postaven s použitím starších částí původního objektu někdy v době mezi 1. a 2. světovou válkou. Nachází se v části obce Záhumní.

BUCHLOVICE

Buchlovice leží na jihovýchodním okraji Chřibů. Na katastru obce se nachází sídliště z mladší doby kamenné. Mezi významné archeologické lokality dále patří halštatské opevnění Holý kopec.

První písemná zmínka o Buchlovicích je z r. 1202. R. 1514 jsou poprvé připomínány buchlovické vinice. Ves rychle střídala majitele, v r. 1540 prodána pánům ze Žerotína, majitelům Buchlova. Od té doby byly Buchlovice součástí buchlovského panství. Buchlovice mají dlouholetou vinařskou tradici

Zámek Buchlovice

Patří k nejvýznamnějším barokním šlechtickým sídlům na území České republiky. Kvalita architektury, rozsáhlé sbírky, proslulí majitelé i důležitost v dějinách posledních let habsburské monarchie činí ze zámku místo významem daleko přesahující hranice českých zemí.

Stavba zámku byla zahájena těsně před rokem 1700 bohatým a urozeným hrabětem Janem Dětřichem Petřvaldským, který zámek zamýšlel jako galantní dar své manželce.

Kolem zámku byla od začátku budována nádherná barokní zahrada, uchvacující svojí krásou.

Smradávka

Síraté lázně na Smradávce jsou součástí Buchlovic. Lázně byly založeny v roce 1805 proslulým lidumilem Leopoldem Berchtoldem, který pobýval na zámku v Buchlovicích. Vanové koupele v sírné vodě probíhaly ve vedlejší budově Loveckého zámečku pod lékařským dohledem.

Po určité době lázně zanikly a lázeňské budovy sloužily k rekreačním a relaxačním účelům. Znovuobnovení lázní a koupelí v sírné vodě se podařilo v roce 2012. Nyní jsou tyto lázně vyhledávaným místem pro relaxaci fyzickou i psychickou. Přírodní, minerální sírná voda má velmi příznivé léčivé účinky na onemocnění revmatologické, neurologické, ortopedické a kožní.

Moravský Písek

Leží na staré římské cestě na východním okraji písečné duny táhnoucí se od Chřibů na jih podél řeky Moravy. Dnes je Moravský Písek důležitou železniční křižovatkou.

BZENEC

V minulosti byl Bzenec město královské, dnes je významnou dopravní křižovatkou, hospodářským a obchodním centrem, které je známé především tradičním pěstováním znamenitého vína.

Území kolem Bzence bylo osídlováno již v pravěku. První písemná zpráva sahá do roku 1015. V listině krále Jana Lucemburského z r. 1330 se hovoří o hradu a městě Bzenci. Největší rozvoj město zažilo za vlády Karla IV. Od 2. poloviny 14. století se zde začali usazovat Židé. Bzenecká židovská obec patřila k nejstarším na Moravě. Měla zde vlastní synagogu. Zachována je část židovské čtvrti a židovský hřbitov s obřadní síní z poloviny 19. století.

Dominantu města tvoří srázný kopec se zbytky kaple sv. Floriana a Šebestiána z r. 1703. V tomto místě stával na konci 12. století Starý hrad. Podle dochovaných historických dokladů měli čeští králové v Bzenci své vinice a ve sklepích starého bzeneckého hradu dobrá vína.

Hrad nahradil zámek, který dnešní pseudogotickou podobu získal v polovině 19. století. Pod zámekem byly vybudovány krásné sklepy a v jeho okolí je anglický park. V zámeckém parku stojí prastará lípa. Na kamenné dvojazyčně psané desce u lípy z roku 1771 čteme, že tato lípa byla již v roce 1604 přes 500 let stará.

Nepřehlédnutelnou dominantou Bzence je rovněž raně barokní kostel sv. Jana Křtitele z počátku 18. století, výzdoba oltáře pochází od O. Schweigla.

Váté písky

Z přírodních zajímavostí připomeňme národní přírodní památku Váté písky s pískomilnou a suchomilnou flórou a faunou. Borové lesy, vysázené do původních dubových porostů koncem 19. století, spoutaly zdejší pohyblivé písečné přesypy, které ohrožovaly i okolní pole a daly oblasti přízvisko Moravská Sahara. Bývalé vojenské cvičiště Bzenec je unikátní přírodní památka.

VRACOV

Vracov je malé jihomoravské městečko s 4500 obyvateli, ležící nedaleko Kyjova. Ve Vracově najdeme staré sklepní uličky pamatující celé generace vinařů. Stále v nich žije pradávňý koloběh vína, avšak s jeho tradičními metodami podle možnosti vypomáhá dnešní technika.

Zahradní železnice

V obci Vracov vybudoval spolek Železnice 600 zahradní železnici. Po úzkorozchodné trati postavené v letech 2007 až 2008 jezdí dvě vlakové soupravy o celkové kapacitě 35 osob. Zajímavostí je, že veškerý vozový park je vlastní výroby, nikoliv kopie vozidel ČD.

Když dorazíte do ulice Dubová, tak vjedete hlavní branou na parkoviště. Každých 5-10 min. (podle množství cestujících) odjíždí vlak. Jízda začíná po vypravení vlaku směrem zastávce Záboří. Pohybovat se můžete volně po vyznačených cestách, a nastupovat do vlaku můžete podle potřeby (na zastávkách). Jízda motorovým vlakem je omezena - na jednu jízdenku pouze jedna jízda. Příspěvek je dobrovolný - symbolických 50,- na osobu, což je tak akorát na úhradu přímých nákladů.

Vlkoš

První zmínky o vinařství v jedné z nejzámožnějších a také nejpokrokovějších vesnic na Kyjovsku jsou doloženy ve 12. století.

Pozdně barokní farní kostel Nanebevzetí Panny Marie je svým umístěním dominantou obce. Jeho základy byly položeny koncem 18. století. Generální oprava kostela probíhala v letech 1903 - 1904 spolu se stavbou nové fary. Turistickým cílem obce je Military muzeum generála Sergěje Jana Ingra.

Skoronice

Skoronice jsou proslavené svou jízdou králů, je zde zřízeno etnografické muzeum s expozicí jízdy králů a ukázkou tradičního lidového bydlení na Slovácku v první polovině minulého století.

Mezi zajímavosti patří také vinné sklepy Skoronské budy. Dalšími historickými památkami jsou sochy sv. Františka a Anny a kostel sv. Floriána, který byl vysvěcen v roce 1886 a dodneška je majetkem skoronských občanů. Nejstarší památkou v obci je dřevěná socha Panny Marie z 15. století. Je tedy stará nejméně půl tisíciletí a naposledy byla rekonstruována výtvarníkem Vladimírem Vašíčkem v roce 1976.

KYJOV

První písemná zmínka o Kyjově pochází z roku 1126. Do roku 1539 patřil Kyjov klášteřu Hradisko u Olomouce. Dostalo se mu ho darem od úředního olomouckého knížete Václava. Jediným důvodem jistě nebyla spása duše Václavova strýce, jak se praví v darovací listině, ale i přání mnichů získat lokalitu, kde by se dalo pěstovat víno.

Ve 14. století byl Kyjov poprvé zastaven a během následujících dvou století se zde vystřídalo několik zástavních pánů. Roku 1710 přišli do Kyjova první kapucíni. Jejich zásluhou byl vystavěn na náměstí nový kostel, v r. 1723 vysvěcen a zasvěcen Nanebevzetí Panny Marie a Cyrilu a Metoději.

Po předchozím souhlasu Marie Terezie byli do Kyjova v r. 1760 uvedeni piaristé, kteří zde založili nižší latinské gymnázium, na němž se vyučovalo základům latiny, aritmetiky a ostatních věd. Při školské reformě v letech 1774–1775 bylo gymnázium zrušeno a nahrazeno školou hlavní s německým vyučovacím jazykem.

K nejzajímavějším budovám Kyjova patří renesanční zámeček se sgrafitovou výzdobou z roku 1540, který je nejstarší stavbou ve městě. Objekt získalo v roce 1928 vlastivědné muzeum, které v něm sídlí dodnes.

Výraznou dominantou Kyjova je také půvabná renesanční radnice s věží. V hlavním portálu kyjovské radnice je umístěn vzorový exemplář českého lokte, který sloužil k porovnání poctivosti měřidel na přilehlém tržišti. Před radnicí se tyčí Mariánský sloup. Na hlavním Masarykově náměstí si pozornost zaslouží také barokní kostel Nanebevzetí Panny Marie při bývalém kapucínském klášteře.

Jihovýchodně od dnešního okraje města při cestě na Vlkoš stojí kaple sv. Rocha, kterou v roce 1716 nechal postavit městský magistrát jako poděkování za to, že město bylo ochráněno od moru. Nad vchodem je latinský chronogram, který v překladu zní: „Poutníku, popatři, pod touto ochranou uchránilo se od moru.“

Kyjov je především centrem kultury a folkloru. Tradice jsou ve městě dodnes předávány z generace na generaci v živé a autentické podobě, ať už se jedná o překrásné kroje, lidové písničky či zvykoslovné obřady. Během roku se zde koná řada kulturních akcí. Nejznámější a nejvýznamnější akcí je folklorní festival Slovácký rok, který se koná v pravidelných čtyřletých intervalech.

Ždánický les

Jihovýchodní, nižší část je bezlesá a přeměněná na pole a vinohrady, vyšší severovýchodní partie pokrývá rozsáhlý listnatý les. Maximální nadmořská výška činí pouhých 437 m! Další neobvyklostí je název nejvyššího kopce či spíše kóty na plochem zalesněném návrší. Jmenuje se U slepice, avšak s kurem domácím nemá asi nic společného. Že by s nějakým jiným živočišným druhem?

Každopádně má však kóta U slepice mnoho společného s ropou. Ta se totiž těží přímo na vrcholu, což je opravdu rarita. Kde něco podobného u nás najdete? a pár stovek metrů odtud se hned vedle hlavní hřebenové trasy rozprostírá průmyslový areál firmy Moravské naftové doly. Ždánický les je vůbec provrtán vrty na ropu a zemní plyn.

Kromě ropných vrtů je oblast Ždánického lesa známá také podzemními zásobníky zemního plynu, které zde byly vytvořeny v již vyčerpaných prázdných ložiskách. Jeden z největších zásobníků můžete spatřit kousek od Žarošic u obce Uhřice. Má kapacitu až 180 milionů kubíků zemního plynu za rok a denní výkon 6 milionů kubíků.

Vyvýšený a na mnoha místech otevřený terén Ždánického lesa plus okolní nížinatý terén je ideální pro výhledy. Z mnoha míst přehlednete prakticky celou jižní Moravu, brněnskou aglomeraci, Bílé Karpaty, Malé Karpaty, Pálavu, východní okraj Vysočiny a někdy i Alpy.

Historie Žarošic sahá hluboko do minulosti. Z náhodných nálezů je prokázáno prehistorické osídlení a velkomoravská doba je rovněž dobře doložena. První písemná zmínka o obci pochází ze 13. století. Nejstarší zprávy vyprávějí o dávné kapli či kostele Narození Panny Marie ve viničné hoře. Tato stavba měla zvláštní půdorys s poměrně velkým presbytářem a menší lodí. Snad to byla svatyně s řeholní komunitou, kde bylo později zbudováno obydlí pro poustevníka, který pečoval o tehdy již významné mariánské poutní místo. Původní předmět úcty, kterým byl zcela nepochybně obraz, se však nedochoval.

Jak vzniklo a proč i přes častou nepřízeň doby stále přetrvává toto poutní místo? Žádná mimořádná zjevení, žádná mimořádná událost, žádné na odiv postavené zázraky, ale utrpení, bolest, bída a pronásledování prostého lidu dalo počátek tomuto poutnímu místu. V dobách nájezdů, pronásledování, pustošení a válek měl obyčejný venkovský člověk proti hordám nepřátel jedinou ochranu - útěk! Hospodář vzal s sebou to nejcennější, co měl: děti, manželku, staré rodiče, blízké a utíkal do hustých lesů, kde se mohli skrýt a kam se nepřátelé většinou neodvažovali. Ti pokradli, pobili a zničili, co mohli a odtáhli zase pryč. Pak se rodiny shledávaly a setkávaly na smluvených místech. Jedním z nich byl právě kostel u Staré Matky Boží ve vinicích. Zde se radostně vítali živí, zde oplakávali a pochovávali své mrtvé. Zde „zanechávali“ svá srdce, jak o tom vypráví dochované písně.

Na počátku 14. století byla v Žarošicích zřízena samostatná farnost. Náboženský život se ovšem už dávno předtím soustředil kolem poutního místa ve vinicích na dnešní Silničné. Duchovní správu vedli cisterciáckí kněží, a to až do zrušení starobrněnského kláštera.

Poutní kostel měl daleko větší význam než farní. Poutní místo Žarošice bylo známé po celé Moravě. Když se o něm dozvěděla i královna Eliška Rejčka, koupila Žarošice pro cisterciáčky ze Starého Brna. Poté Žarošice obdarovala vzácnou sochou.

Milostná socha z roku 1325 pochází od neznámého umělce, nejspíše z dílen kláštera na Velehradě, nebo cisterciáček na Starém Brně. Socha je vyřezána z jednoho kusu dřeva a je vysoká 142cm. Panna Maria pravíci žehná a v levé ruce chová Ježíška, který je oděn do dlouhé tuniky. Vysoké čelo Bohorodičky symbolizuje Stolicí moudrosti, oči má pozdvižené jako královna. Je oblečena do kroje francouzských královen, který nosili ve 14. století. Je zobrazena jako matka (pokrytá hlava bílým šátkem) a panna (dle středověké tradice rozpuštěné vlasy). Postoj vyjadřuje Královnu nebes a je symbolizován žezlem v pravé ruce a barokní korunkou z roku 1687, která zdobí i hlavu Jezulátka.

Během třicetileté války poutní i farní kostel zpustly. V roce 1782 zrušil císař Josef II. starobrněnský klášter, proto Žarošice ztratily svou vrchnost. Postupně rušil poutě a 1. srpna 1785 byly zakázány úplně všechny poutě. Tím se kostel Panny Marie ve Vinicích stal "zbytečným" a začal se připravovat k demolici.

Když poutníci přišli 11. 9. 1785 na každoroční pouť v sobotu po svátku Narození Panny Marie a zjistili, že je kostel uzavřen, vnikli násilím do kostela, vzali sochu Panny Marie a přenesli ji do farního kostela svaté Anny v Žarošicích. Od té doby poutníci přicházejí na pouť do farního kostela v Žarošicích. Kostel "ve Vinicích" postupně pustl, v roce 1786 byl odsvěcen. Lidé si postupně rozebrali stavební materiál na opravu svých domů, a tak zaniklo poutní místo na nynější Silničné.

V době rozkvětu poutí bydleli u starého kostela farář a dva kaplani. Těm při poutních návalech vypomáhalo i deset dalších kněží z různých řádů i kněží diecézních. Na pouť každoročně přicházelo až šedesát tisíc poutníků. Ti si postupně vytvořili zvláštní poutní ceremoniel s krásnými modlitbami a hodnotnými barokními písněmi. Z tohoto dávného ceremonielu se do dnešních dnů mnohé dochovalo.

Za kostelem se nachází 14 novodobých kapliček s mozaikami křížové cesty od Antonína Kloudy z Prahy.

Pověst

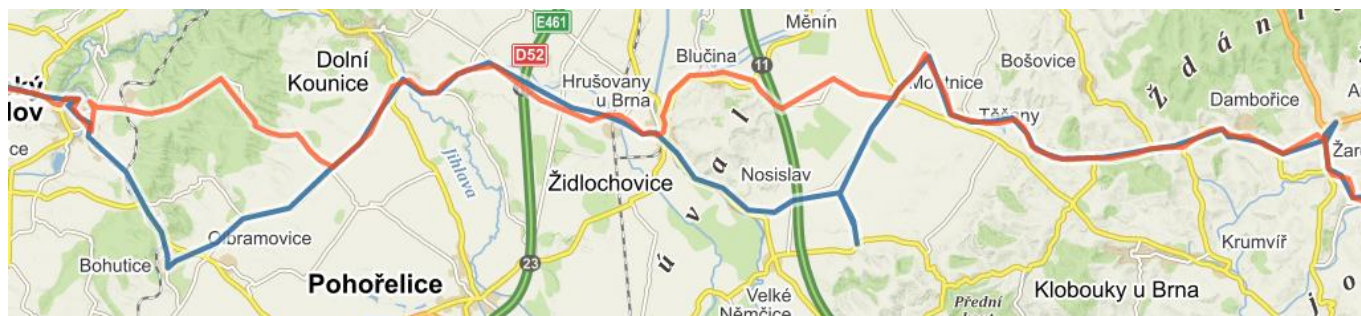

K poutnímu místu se váže i několik legend. První pochází z doby, kdy Turci obléhali Vídeň. Turecký paša vkročil do kostela s dalšími dvěma důstojníky a začal urážet Pannu Marii, když uviděl její sochu. Náhle si všimnul, že Bohorodičce stékají slzy, sám se rozplakal a oslepl. Slíbil, že pokud nabude zraku, stane se křesťanem. Nechal se pokřtít, nabyl zraku, ale do vlasti se již nevrátil a žil zde až do smrti.

Druhá legenda je spojena s obdobím obléhání města Brna Švédy, kteří loupili a drancovali i kostely v okolí. Tak vyloupili i poutní místo a vše naložili na vůz. Najednou vůz nemohl z místa, proto vyhazovali věci, které se jim nehodily - mezi nimi i dřevěnou milostnou sochu, a odjeli.

Po čase šel kolem Josef Němec z Archlebova, uviděl v houští v lese sochu, z níž vycházela svatozář, a slyšel: "Josefe, vezmi mě s sebou". Naložil sochu do putny, určené na sbírání hroznů, a vrátil se domů. Postavil ji do vchodu svého domku. Socha se rozzářila tak, že si lidé mysleli, že hoří. Ráno socha zmizela a Josef ji našel tam, kde ji našel.

Pochopil, že sochu má donést na místo, kam patří - do rezidence. Událost o nalezení sochy Josefem Němcem bývá často zobrazována na obrázcích a v kaplích kolem Žarošic a Archlebova.

Dambořice

První písemná zpráva o Dambořicích pochází z r. 1131. O největší rozmach městečka se zasloužili novokřtění - habáni, kteří přišli ze Slavkova v roce 1550. Rozvívěla se keramická výroba - znali glazurování, zemědělství, vinohradnictví, obchod a výrobu lněného plátna. V roce 1566 Oldřich z Kounic připojil městečko k ždánickému panství. Roku 1622 získali Dambořice Lichtenštejnové, v jejichž majetku obec zůstala až do roku 1918.

Dominantou obce je farní kostel sv. Martina z 2. poloviny 18. století, který byl přestavěn v roce 1909 a je obklopený ohradní zdí se dvěma vstupními branami. Zvláštností obce jsou tři hřbitovy: evangelický, římskokatolický a židovský se souborem kamenných náhrobků hodnotné kamenické práce z 19. -20. století. Stávala zde i synagoga, která však několikrát vyhořela. V obci také stávaly čtyři větrné mlýny a na katastru byly objeveny pozůstatky slovanského hradiště.

Těšany

Na kopečku, východně od obce Těšany, nad vinohrady a Těšanskou přehradou stojí kaple Panny Marie Pomocnice. Z dálky viditelná kaple byla postavena v roce 1946-1947 jako poděkování za šťastný návrat těšanských politických vězňů z koncentračních táborů. Jednoduchému interiéru vévodí oltář se sochou Panny Marie. Ke kapli vede polní cesta a její okolí je vysázeno okrasnými dřevinami. Lidé ke kapli každoročně přicházejí v měsíci květnu slavit poutní mši svatou.

Zámek Těšany

Brněnští dominikáni vybudovali koncem 17. století jako svoje letní sídlo raně barokní jednoposchodový zámek, který jim patřil až do zrušení kláštera v roce 1784. Zámek spolu s hospodářskými budovami tvořil panský dvůr. Pod tímto dvorem bylo rozsáhlé sklepení a podzemní chodby, které sloužily jako únikové cesty až pod kopec Strážky, kde se zapalovaly ohně, když se blížil nepřítel. Ke dvoru patřila i kovárna. Dá se předpokládat, že vznikla bezprostředně po založení dvora kolem roku 1377.

Těšanská kovárna

Stavení v dnešní podobě selského baroka bylo vybudováno kolem roku 1700 na místě starší, historicky doložené kovárny. Na kovárně se střídali nájemci až do roku 1950, kdy se provoz zastavil.

V roce 1968 byla kovárna odkoupena Technickým muzeem v Brně a byla zde zřízena stálá expozice kovářství. Před kovárnou jsou sochy sv. Dominika z roku 1717, sv. Gottharda z roku 1773 a pomník padlých v 1. světové válce se sochou T.G.Masaryka. Jako prosba před ničivými požáry i jako zvonice.

Nesvačilka

Kaple Panny Marie Bolestné je budovaná římskokatolická kaple v obci Nesvačilka v okrese Brno-venkov. Autorem projektu je architekt Jan Řičný. Výstavba kruhové dřevěné kaple začala v roce 2014, dokončení bylo plánováno na podzim 2020

Křepice

Kulturní památkou obce je kostel sv. Bartoloměje v renesančním slohu dostavěný v roce 1791. Na kostel byl použit i materiál ze starého kostela, který byl zbořen. Byly přeneseny také tři zvony, velký ozdobený perňštejnským znakem, z roku 1522, střední z roku 1490, a malý (umíráček) z roku 1738.

V jihovýchodní části obce se nachází tzv. Údolí kapliček aneb Svatá. K jedné z nich, ke kapli sv. Cyrila a Metoděje konají věřící každoročně pouť. Vedle kaple se tyčí velká dřevěná socha - kopie sochy Krista z brazilského Ria. Pod ní jsou sochy slovanských věrozvěstů. Celým areálem prochází křížová cesta s 15 zastaveními. Pramen u Svaté nazývaný též pramen sv. Gorazda je součástí křepického areálu. Tedy jsou to prameny dva - jeden méně nápadný pod jednou z kapliček a druhý větší o něco níže.

Když Rostislav poslal do Velkomoravské říše solušské věrozvěsty, byl celý kraj ještě pohanský. Staří Slované pásli stáda, hráli na šalmaje a klaněli se slunci. Oba slavní mužové ze svého sídla u knížete Rostislava navštěvovali Slované v širokém okolí.

Učili je dobrým slovem a svým příkladem novému náboženství. Stále častěji zněla krajem oslava křesťanského Boha a již jen zřídka stoupal k nebi dým ze spálených zvířecích i lidských obětí na usmířenou bohu Slunci. Jednou, když už se lidé odvrátili od obětních oltářů pohanských veleknězů už téměř úplně, objevili se v úžlabině nad Křepicemi. Mnoho lidí z daleka široka si přišlo poslechnout cizince, o jejíž učení tolik slyšeli.

Tehdy byl horký letní den. Na velký balvan vystoupil jeden z cizinců. Jeho hubená postava a bledý obličej nesvědčily o pevném zdraví. Byl to Metoděj. Kazatel mluvil o pravém Bohu a jeho zákonu lásky, o bratrství všech lidí, o zbytečných obětech a klanění se slunci, zlým skřítkům a duchům. Lidé dychtivě poslouchali a ani nepozorovali, že slunce už dlouho nemilosrdně spaluje krajinu. Metoděj nedbal únavy ani své nemoci. Když se se shromážděním loučil slovy Mír a pokoj Vám!, v mdlobě padl z balvanu na zem.

Hned Cyril udeřil patou do skály a rázem se objevil proud vody. Tou vzkřísil Metoděje. Vodou ze skaliska se osvěžili i všichni přihlížející. Zpráva o zázraku a o zázračné vodě se rozléla široko daleko a místo dostalo název Svata.

Křepice jsou známé tím, že zde za II. světové války měl na kopci pozorovatelnu maršál Malinovskij - prý odtud velel závěrečné operaci, kdy Rudá armáda osvobodila Brno. Na stejném místě začal těsně před revolucí vznikat památník s rozhlednou. Do roku 1989 se podařilo postavit parkoviště s WC a základy hlavní budovy, nad kterou ční ocelová konstrukce ve tvaru koule. Poté však přišla revoluce, po které už nebyl zájem o dokončení stavby.

ŽIDLOCHOVICE

Osídlení Židlochovic je prastaré. Dokazují to archeologické nálezy již z pravěku. Dnešní území města se vyvíjelo na místě staroslovanské osady. První písemná zmínka o městě je datována **rokem 1237**, kdy se Židlochovice uvádějí na listině vydané českým králem Václavem I. pro kostel sv. Petra v Brně. **V roce 1379** uděluje moravský markrabě Jošt židlochovickým vinohradníkům horenské právo. Stanovil zde perkmistra a horenské koňšely, kteří měli ochraňovat práva vlastníků vinohradů.

Roku 1858 se narodila na zámku v Židlochovicích manželům Karlu Ferdinandovi a arcivévodkyni Alžbětě dcera Marie Kristina. Byla neteří rakouského císaře Františka Josefa I. V roce 1879 se stává manželkou španělského krále Alfonse XII. V roce 1885 panovník umírá a Marie Kristina se ujímá trůnu. Španělský král Juan Carlos, který usedl na trůn v roce 1975, je vnukem Alfonse XIII., prvního syna Marie Kristiny.

V roce 1873 byly Židlochovice povýšeny na město. Ve 20. a 30. letech 20. století navštěvuje prezident T. G. Masaryk pravidelně židlochovický zámek. V roce 1930 přijímá čestné občanství města Židlochovice.

Park má rozlohu 22 hektarů a je celoročně přístupný veřejnosti. Zámek běžně přístupný není.

Bohutice

Uprostřed obce stojí renesanční zámek, který je dnes nejenom místní dominantou, ale také centrem kulturního a společenského dění ve vsi. Bývalo tomu vždy, neboť kdysi zde stávala gotická tvrz s dvorem. Zámek je majetkem obce, a i když není provozován jako kulturní památka s návštěvnickým režimem, je v čase úředních hodin pro veřejnost otevřen. Od roku 2007 je zde zpřístupněna jedinečná kulturní památka. Expozice Křížové cesty. Unikátní série 54 cedrových soch v životní velikosti vypráví Ježíšův příběh od okamžiku odsouzení Pilátem Pontským až po jeho uložení do hrobu.

O víkendů a svátcích je expozice zpřístupněna od 10.00 – 12.00 h, 13.00 – 16.00 h. Skupinové prohlídky je třeba nahlásit předem!

Sochy Bohutické křížové cesty byly vyrobeny z velmi kvalitního a dosti drahého materiálu – ze dřeva libanonských cedrů. Tento odolný materiál pomohl zachovat sochy do dnešních dnů i přes velmi špatné uskladnění. Sochy, které byly vyrobeny z lipového dřeva, jsou mnohem více poškozeny vlhkostí, červotočem a dalšími nepříznivými vlivy.

Do dnešních dnů se zachovala téměř zázrakem. Sochy byly umístěny na různých provizorních místech. Například v dobách komunistické diktatury byly umístěny v přístřešku u Lurdské jeskyně a později v kostele a hřbitovní kapli. Se souhlasem Arcibiskupství olomouckého, avšak přes protest místních farníků, byly v roce 1991 prodány do Žarošic. Odtud, po neuskutečněném záměru vybudovat pro ně kapličky, byly odvezeny do premonstrátského kláštera v Nové Říši.

Kromě zámecké expozice se můžete vydat na procházku po Naučné stezce pátera Antonína Práška. Na cestě touto malebnou jihomoravskou obcí vás čeká i další z významných památek - Lurdská jeskyně, pocházející z 30. let minulého století.

MORAVSKÝ KRUMLOV

První nesporná písemná zmínka o existenci města je z roku 1289. Krumlovský hrad byl v 16. století za vlády pánů z Lipé přestavěn na honosné renesanční sídlo. V roce 1622 získává krumlovské panství významný šlechtický rod Lichtenštejnů a po roce 1908 rod Kinských, kteří vlastnili zámek do roku 1945.

Historické jádro Moravského Krumlova se i přes těžké poškození na konci 2. světové války stalo městskou památkovou zónou.

Dominantou města Moravský Krumlov je zámek, který se nachází na okraji města a je ze dvou stran obtékán řekou Rokytná. Nejvýznamnější vnitřní prostorou je rytířský sál členěný nikami a na kratších stranách opatřený krby. Moravskokrumlovský zámek je výjimečný jednak tím, že arkády se na nachází na třech stranách nádvoří (severní, západní a jižní), jednak tím, že jsou umístěny ve všech patrech zámku a nejsou pozdějšími úpravami dotčeny, tzn. zaskleny.

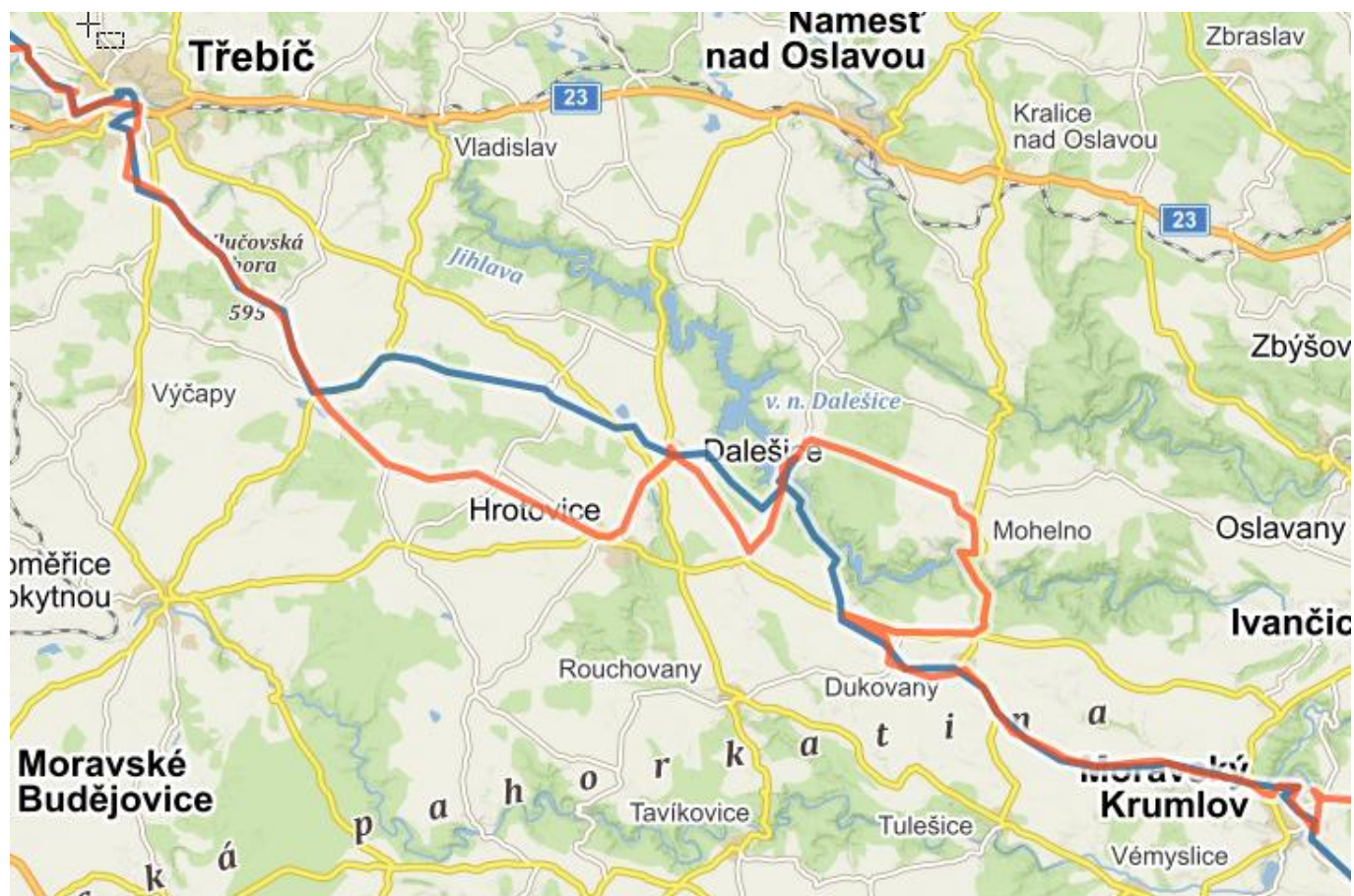
Zásluhou občanů Moravského Krumlova byla v 50. letech 20. století do krumlovského zámku převezena monumentální obrazová plátina Alfonse Muchy Slovanská epopej a z prostředků města postupně restaurována. Na podzim v roce 2011 nechala Galerie hlavního města Prahy plátina odvézt do Prahy. Město Moravský Krumlov i celý region tak přišlo o nejvýznamnější turistický magnet.

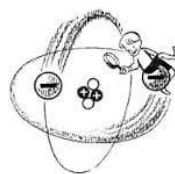
Nejstarší zmínka o místním farním kostele Všech Svatých je z roku 1248. Nachází se u něj fara a rodinná hrobka Lichtenštejnů, cenná klasicistní architektura z konce 18. století.

Významná architektonická památka v Moravském Krumlově je kostel sv. Bartoloměje s bývalým klášteřem na Klášterním náměstí. Jeho založení spadá do druhé poloviny 14. století. Roku 1786 císař Josef II. klášter zrušil a později zde byla továrna, pak byty a nakonec městský úřad. Pod kostelem se nachází řádová hrobka. Před kostelem stojí barokní sousoší Ecce homo.

Na náměstí T. G. Masaryka stojí nejstarší dům v Moravském Krumlově, kterému se říká Knížecí dům. Založil jej řád německých rytířů v první polovině 13. století. Jde o reprezentativní městský palác nižší šlechty, jenž získal svou podobu spojením dvou domů.

Neopřehlédnutelnou dominantou města Moravský Krumlov je dodnes kaple sv. Floriána, stojící nad městem na kopci Floriánek. Ke kapli se vztahuje legenda o záchraně knížete Antonína Floriána z Lichtensteina. Ten se jednou vracel z honu, za bouře se mu splašili koně a zázrakem se zastavili na okraji srázu. Na památku své záchrany dal kníže na kopci postavit kapli. Od této doby se žil název „Floriánek“ i pro kopec.

Vysočina – Třebíčsko

Třebíčsko se rozkládá v jihozápadním cípu Moravy, jeho severní část je tvořena malebnou pahorkatou krajinou výběžku Českomoravské vrchoviny, bohatou na lesy a rybníky. Jižní část oblasti se otvírá do slunečních jihomoravských rovin, které jsou protkány mělkými údolími řek Oslavy, Rokytné a Jihlavy, blízko kterých se nachází pozůstatky středověkých hradů a které jsou ideálním místem pro romantické toulky přírodou a třeba i nocování pod širou oblohou.

V oblasti Třebíčska je vyhlášeno 6 přírodních rezervací, 12 přírodních památek a 2 přírodní parky, největším z nich je přírodní park Třebíčsko, mezi další významné patří například přírodní rezervace Dukovanský mlýn, přírodní památka Jalovec, přírodní park Rokytná, přírodní památka Klučovský kopec, přírodní památka Syenitové skály a další.

Právě díky své nezapomenutelné kráse, pohlcující malebnosti a památkám, které na svého návštěvníka dýchají historií a nostalgií dob dávno minulých, se tato jedinečná oblast stala inspirací pro takové velikány české literatury, jako byli Jakub Deml, Otokar Březina, Jan Zahradníček...

Na Třebíčsku se nachází celkem 6 větších měst - správní a kulturní centrum se dvěma památkami zapsanými na seznamu světového a kulturního dědictví UNESCO Třebíč, zámecké město s muzeem řemesel Moravské Budějovice, Jaroměřice nad Rokytnou s barokním zámekem patřícím k nejmohutnějším architekturám 1. pol. 18. století v Evropě a právem se mu přezdívá české Versailles, Hrotovice s památníkem F. Zvěřiny s přilehlým muzeem, Náměšť nad Oslavou se zámekem navrženým italským architektem Gialdim a město Jemnice s mauzoleem Pallavicini.

Jaderná elektrárna Dukovany

Historie Jaderné elektrárny Dukovany (EDU) sahá až do počátku 70. let, kdy tehdejší Československo a Sovětský svaz v roce 1970 podepsaly mezivládní dohodu o výstavbě dvou jaderných elektráren.

První reaktorový blok byl uveden do provozu v květnu 1985, poslední čtvrtý blok v červenci 1987. Maximálního projektového výkonu 1760 MW dosáhla elektrárna v červenci 1987. Více než 80 % použitých zařízení je vyrobeno v ČR. Elektrárna Dukovany pokrývá přibližně 20 % spotřeby elektřiny v ČR. Ročně vyrobí více než 14 mld. kWh, což by stačilo k pokrytí spotřeby všech domácností v ČR. Obohacený oxid uraničitý, který se používá jako palivo, dokáže za rok nahradit 12 mil. tun hnědého uhlí. Pro její potřeby byla vybudována Vodní nádrž Dalešice. Kvůli stavbě elektrárny byly zrušeny tři vesnice.

K 1. únoru 2014 byly ve 30 státech světa podle statistik WNA (World Nuclear Association – Světová jaderná asociace) v provozu 434 jaderné reaktory. Celosvětově tyto reaktory vyrábějí asi 13 % světové elektřiny. Ve výstavbě je jich 70 ve 14 zemích. Plánuje se výstavba 173 reaktorů. Celkem se ve světě předběžně uvažuje o vybudování dalších 310 reaktorů.

Nejvíce jaderných zdrojů stojí v USA (100), ve Francii (58), Japonsku (48), Rusku (33), Jižní Koreji (23), Indii (21), Číně (20), Kanadě (19) a Velké Británii (16).

„Energetická vydatnost“ reakce je na první pohled bezkonkurenční: zatímco spálením uhlíku na CO₂ se na jednu vytvořenou molekulu získá energie řádově několik jednotek, při jednom rozštěpení jádra se uvolní energie řádově stamilionkrát větší.

Rychlé odstavení reaktoru, tj. rychlé přerušování štěpné reakce, je jedním ze základních požadavků jaderné bezpečnosti. K tomuto účelu je reaktor vybaven bezpečnostním systémem ochrany. V případě nepřípustného překročení povolených provozních parametrů či technologického stavu primárního nebo sekundárního okruhu systém uvádí automaticky do činnosti 37 regulačních kazet. Může to udělat manuálně také operátor z blokové dozorny. Přerušuje se napájení všech elektropohonů, které udržují regulační kazety v horních polohách. Tím padají všechny regulační kazety vlastní vahou do aktivní zóny a během 12 sekund štěpnou reakci zastaví.

Informační centrum

Po - Ne od 9.00 do 16.00 hodin. Délka exkurze je 1 hodina a 30 minut.

EXKURZE DO INFOCENTRA SE KONAJÍ V POČTU OD 8 DO 48 OSOB a MUSÍ SE OBJEDNAT MIMINÁLNĚ TÝDEN DOPŘEDU, a TO: online přes rezervační systém nebo telefonicky 561 105 519

Začátky exkurzí: 9:00 hodin, 11:00 hodin, 13:00 hodin, 15:00 hodin

Přečerpávací vodní elektrárna Dalešice

Vodní dílo Dalešice bylo vybudováno v souvislosti s výstavbou blízké Jaderné elektrárny Dukovany. Součástí vodního díla jsou nádrže v Dalešicích s objemem 127 mil. m³, vyrovnávací nádrž Mohelno, přečerpávací elektrárna Dalešice a průtočná vodní elektrárna Mohelno.

Nádrž Dalešice je též využívána k rekreačním účelům chovu ryb, tlumení povodní a nadlepšování průtoku v řece v suchém období. Především ale zajišťuje technologickou vodu pro Jadernou elektrárnu Dukovany, vytváří spád a užitečný obsah pro práci přečerpávací vodní elektrárny Dalešice a dlouhodobě vyrovnává průtok řeky Jihlavy. Snižuje povodňové špičky v dolním toku a sedimentace nečistot z horního toku a odpadních vod z jaderné elektrárny. Kladný vliv na kvalitu vody se projevuje přítomností raků a pstruhů pod vyrovnávací nádrží Mohelno. Mimo plnění klasické funkce akumulátoru energie, tj. výroby elektřiny ve špičkách a odběru energie v době jejího přebytku, má svým výkonem a rychlostí najetí 60 sekund na plný výkon nezastupitelnou úlohu při regulaci výkonu celostátního energetického systému i jako okamžitá poruchová rezerva. Pro tento účel je elektrárna plně automatizována a dálkově ovládána přímo z centrálního dispečinku v Praze.

Vodní dílo Dalešice bylo postaveno v letech 1970 - 78. Nádrž je vytvořena sypanou hrází s jílovým těsněním o výšce 100 m. Hráz je vybavena hydrotechnickými zařízeními pro převádění velkých vod a vypouštění nádrže. Na turbíny přivádí vodu 4 ocelová potrubí spojující vtokový objekt s elektrárnou. Turbínové uzávěry tvoří hydraulicky ovládané klapky. Elektrárna a rozvodna jsou umístěny u paty hráze. Vtoky a výtoky jsou vybaveny česlemi, hradidly a potřebnými zvedacími mechanismy. Po nedávných generálních opravách turbosoustrojí činí celkový výkon 480 MW.

V přečerpávací vodní elektrárně jsou instalována 4 soustrojí s reverzními Francisovými turbínami pro spád 90 m. Pro výrobu energie, i jako pohon v čerpadlovém provozu, jsou použity synchronní generátory s napětím 13,8 kV a obousměrným točením. Pro transformaci napětí generátorů na napětí vývodů 420 kV slouží blokové transformátory.

Víte, že přečerpávací vodní elektrárna Dalešice:

- Leží pod nejvyšší sypanou hrází ve Střední Evropě.
- Je druhou nejvýkonnější vodní elektrárnou v České republice.
- Je schopna najet na plný výkon do 50 sekund.

EXKURZE DO VODNÍ ELEKTRÁRNY DALEŠICE

Délka exkurze je 1 hodina a 30 minut.

NA EXKURZE JE TŘEBA SE OBJEDNAT MIMINÁLNĚ TÝDEN DOPŘEDU, a TO:

online přes rezervační systém ([ZDE](#))

telefonicky (561 105 519)

Začátky exkurzí: 9:00 hodin, 11:00 hodin, 13:00 hodin, 15:00 hodin

Řeka Jihlava

Řeka Jihlava, která ústí do střední nádrže vodního díla Nové Mlýny, pramení na Českomoravské vysočině u obce Jihlávka v kopcovitém terénu s výškou cca. 760 m n.m. Řeka je vhodná také pro vodáky.

Protíná i stejnojmenné krajské město Jihlavu, dále pokračuje jihovýchodním směrem k Třebíči a k Ivančicím. Celková délka toku je 184 kilometrů. Plocha povodí 2 998 km².

Horní tok protéká hezkým údolím s úzkým meandrujícím korytem. Koryto na středním toku se rozšiřuje a zvětšuje. Za nejromantičtější úsek bylo dříve považováno údolí, které zůstalo pod vodami přehrad Dalešice a Mohelno. Od Ivančic se proud řeky mírní. Na řece je několik jezů, ale jen málo z nich je sjízdných. Ústí do Novomlýnské vodní nádrže, která leží na toku řeky Dyje.

Dalešická přehrada

Vodní dílo Dalešice na středním toku řeky Jihlavy zahrnuje dvě nádrže - hlavní nádrž u Kramolína a vyrovnávací nádrž u Mohelna.

Okolí přehrady je velmi malebné a romantické. Koryto lemují příkré stráně, které jsou místy až 100 metrů vysoké. Krásu přehrady zvyšují zříceniny dvou středověkých hradek, Kozlova a Holoubka. Zejména z vrcholu Kozlova je krásný pohled jednak přímo na přehradu, která tvoří veliké zákruty, jednak na okolní lesy, jimiž jsou vysoké stráně zarostlé. Přehrada je dnes především rájem rybářů, kteří zde mohou v poklidu odpočívat. Přehrada se stala útočištěm také pro některé ohrožené druhy zvířat, mj. čápy, volavky, labutě, orly.

Možnosti koupání: pláž pod Koněšínem, Kozlany "V Lavičkách", hartvíkovická pláž (v kempu)

1. července 2007 zahájila svoji činnost slavnostním posvěcením a pokřtěním lodní doprava na Dalešické přehradě. K lodním zastávkám se dostanete po vyznačených cykloturistických trasách.

	4	2	2	2	5
Kramolín	9.00	10.00	13.00	15.30	18.00
Dalešice	9.10	10.10	13.10	15.40	18.10
Autocamp	9.30	10.35	13.35	16.05	18.30
Třesov		10.45	13.45	16.15	
Koněšín		11.15	14.15	16.45	
Třesov		11.40	14.40	17.10	
Autocamp	9.30	11.50	14.50	17.20	18.30
Dalešice	9.45	12.05	15.05	17.35	18.45
Kramolín	9.55	12.15	15.15	17.45	18.55

Tipy na výlety v okolí Dalešické přehrady

vyhlídka Wilsonova skála, tel.: 568 841 969 (obec Hartvíkovice u Dalešické přehrady)
 rozhledna Babylon, tel.: 568 645 317 (obec Kramolín, nejstarší zděná rozhledna na Moravě)
 Hadcová step Mohleno, tel: 568 642 334 (světový unikát v blízkosti Dalešické přehrady),
 Muzeum pivovarnictví Dalešice, tel.: 568 860 942 (prohlídka, ochutnávka, ubytování)
 Muzejní zemědělská sbírka Příložany, manželé Kopečkoví tel.: 604 700 241, 605 409 931
 zámek Jaroměřice nad Rokytnou, tel.: 568 440 237

Zámek Dukovany

Původní zámeček byl roku 1790 přestavěn na pozdně barokní zámek s klasicistními prvky. Součástí zámeckého areálu je rozsáhlý anglický park s 47 druhy dřevin.

Mohelenská hadcová step

NPR Mohelenská hadcová step patří k nejpozoruhodnějším a nejcennějším přírodním rezervacím v celé České republice, chráněná od roku 1933. Výměra této rozlehlé rezervace činí přes 50 hektarů a nachází se v kraji Vrchovina (okres Třebíč), v nadmořské výšce od 260 do 384 m. Jedná se vlastně o rozsáhlý skalnatý amfiteátr nad údolím řeky Jihlavy a o oblast přilehlé plošiny. Suchá skalní step s výskytem vzácných druhů živočichů a rostlin.

Územím prochází naučná stezka. Začíná i končí na parkovišti jihozápadně od obce Mohelno. Okruh měří 3,3 km a trvá maximálně 2,5 hodiny. Je nutné překonat značné převýšení!! Možnost zakoupení průvodce a získání informací přímo na parkovišti u stezky.

Rostliny potřebují k životu řadu chemických prvků, které musí být v rovnováze. Pokud tomu tak není, je ohrožen jejich růst. Některé rostliny se dokázaly přizpůsobit i těmto specifickým podmínkám a najdeme je právě zde. Hadec (serpentinit) při zvětrávání uvolňuje do půdy nadbytek hořčíku, ostatních prvků je minimum. Všeho moc však škodí.

Některé rostliny jsou odolné a takové podmínky jim nevadí. Jiné jsou dokonce na nadbytku hořčíku závislé a jinde nerostou. Část rostlin přežívá ve zmenšené formě (odborně se tento jev nazývá nanismus). Na rostlinách je přímo závislý hmyz. Kde jsou specifické druhy rostlin, tam jsou tedy i specifické druhy hmyzu.

Až 120 m vysoké svahy na pravém břehu nad meandrem řeky Jihlavy, nazývaným Čertův ocas, jsou po mnoha stránkách zvláštní. Sklon skalního amfiteátru k jihu způsobuje vyšší teplotu území, než má okolí (ve srovnání s obcí Mohelno je to 10 st. C). Hadec (serpentinit) je navíc tmavý a dobře akumuluje teplo.

Mohelenská hadcová step patří k nejznámějším stepům na našem území. Rostliny a hmyz odtud studovala řada badatelů. Vzhledem k významu a zájmu je chráněna již od roku 1933.

Lidé na tomto zvláštním území žili od starší doby kamenné, což dokládají nálezy pazourkových nástrojů. Přímo na začátku naučné stezky je mohyla z doby železné. Na mohyle jsou boží muka. Samotná obec Mohelno vznikla na místě původního opevněného místa pravděpodobně již ve 12 století.

Kramolín

Jedna z nejstarších rozhleden na Moravě se tyčí se na temeni Zeleného vrchu (491 m n. m.) nad obcí Kramolín. Kamennou empírovou věž dal postavit v roce 1831 majitel náměšťského panství hrabě Jindřich Vilém Haugwitz pro potřeby zeměměřičů.

Samotná rozhledna měří 24,5 metru, vyhlídka je v 18 metrech a vede na ni 112 schodů. Rozhledna je v majetku obce Kramolín. Věž je kamenná, v empírovém stylu a má čtyřhranný půdorys. Uvnitř věže jsou dubové kruhové schody, po kterých se vystoupá až do 18 metru, kde se nachází místnost s okny a zdobeným stropem. Původně byla věž o jedno dřevěné patro vyšší, to ovšem bylo v období prusko-rakouských válek v roce 1866 poškozeno a věž byla snížena.

Z patra je vidět Českomoravská vrchovina, okraj Brna, Pavlovské vrchy, Jaderná elektrárna Dukovany a při výjimečně dobrých podmínkách i Vídeň a Alpy. Stavba nebyla jen rozhlednou, ale i významným bodem při vyměřování tzv. stabilního katastru Moravy. Vlastní vyměřování probíhalo v letech 1824 – 1843. Všechny pozemkové údaje vycházely z přesného trigonometrického zaměření každé parcely. Základní organizační jednotkou se stala katastrální obec. Každá z nich měla mapu 1:2880. Tyto mapy zachycovaly i pudní kulturu i jméno majitele s číslem usedlosti, k níž parcela patřila.

Rozhledna je otevřena od 1. května do konce září v sobotu a v neděli odpoledne od 13.00–17.00, mimo otevírací dobu po telefonické domluvě na telefonním čísle 568 645 317. Pan Odstrčil bydlící v Kramolíně naproti autobusové zastávce v domě č. 17 všechny zájemce rád doprovodí.

Letiště Náměšť nad Oslavou

Je to vojenské letiště české Armády v bezprostřední blízkosti Sedlce v okrese Třebíč. Bylo otevřeno v roce 1956. Na letišti má sídlo 22. křídlo české armády (221. vrtulníková letka, 222. výcviková letka, 223. letka oprav letecké techniky) a obslužné prapory.

Dalešice

První zmínky o obci pochází již z 12. století, z dob, kdy patřila knížeti Litoltovi. Ten ji roku 1101 daroval benediktinskému klášteru v Třebíči. Kolem 13. století zde byl vybudován klášter řádu kajčnic sv. Máří Magdalény.

Začátkem 17. století byl v obci postaven pivovar. Během svého trvání byl v držení mnoha českých a rakouských pánů, často současně majitelů dalešického zámku a celého panství.

V pivovaru se vařilo tradiční dalešické pivo, známé v širokém okolí pro svou typickou chuť a říz. V roce 1977 ukončil pivovar svou činnost.

Exteriéru i interiéru využil režisér Jiří Menzel při natáčení úspěšného filmu Postřižiny, dle literární předlohy Bohumila Hrabala.

Začátkem roku 2001 byla zahájena rozsáhlá rekonstrukce na obnovu pivovarního provozu, muzea Rakousko-uherského pivovarnictví, hostince a bytovacího zařízení. V současné době se zde opět vaří tradiční Dalešické pivo.

Muzeum rakousko-uherského pivovarnictví

Prohlídky probíhají dle otevírací doby, po předchozí domluvě je možné rezervovat jiný čas a termín. Prohlídky pro skupiny nad 15 osob je třeba dohodnout a rezervovat předem (+420 568 860 942).

Dalešické májové

Světlé pivo temně zlaté barvy, plné, sladové chuti s mírným akcentem barevných sladů s jemnou vůní a příjemnou hořkostí žateckého chmele. Dodáváno pouze v nefiltrované podobě. Pivo, ve kterém je co hledat. Při příjemném posezení jistě nezůstanete u jednoho.

Valeč

První písemná zmínka o tvrzi pochází z roku 1406. Hotel Zámek Valeč se nachází v klidném a malebném prostředí Vysočiny, patnáct kilometrů jihovýchodně od města Třebíče. Ubytovat se můžete v historických pokojích a královských apartmánech vybavených dobovým nábytkem. Milovníky historie potěší možnost prohlídky zámku.

Dolní Vilémovice

První písemná zmínka o obci pochází z r. 1294, kotlina byla však osídlena mnohem dříve. V průběhu středověku se velmi často měnili majitelé, až v r. 1678 získal osadu mocný rod Valdštejnů. Ti drželi zdejší statek až do r. 1945. Z výnosu statku byl financován kapucínský klášter v Třebíči.

Jan Kubiš

Narodil se v Dolních Vilémovicích č. p. 79. Po absolvování povinné školní docházky pracoval jako čeledín v Rudíkově, kde byl aktivním členem Orla, a topič v cihelně. Dne 1. října 1935 byl povolán k výkonu základní vojenské služby. Nastoupil k 31. pěšímu pluku "Arco" do Jihlavy. Jako absolvent poddůstojnické školy dosáhl hodnosti desátníka a již jako dělesloužící byl povýšen do hodnosti četaře. Při mobilizaci sloužil jako zástupce velitele čety v lehkých opevněních na Opavsku.

Dne 16. června 1939 ilegálně přešel státní hranice do Polska, kde se připojil ke vznikající československé vojenské jednotce v Krakově. Po krátkém pobytu v táboře Malých Bronovicích byl 28. července 1939 přepraven s transportem na lodi Chrobry do francouzského Alžíru, kde 2. srpna vstoupil s pětiletým závazkem do Francouzské cizinecké legie.

Po vypuknutí 2. světové války byl závazku v legii zbaven a byl prezentován v Agde a zařazen k 2. pěšímu pluku. V jeho řadách se účastnil bojů na Loiře, za které dostal francouzský válečný kříž. 22. prosince 1939 byl povýšen na rotného. Po porážce Francie byl evakuován do Anglie. Zařazen byl k 1. pěšímu praporu čsl. smíšené brigády.

V prosinci 1940 se přihlásil do výcviku pro speciální úkoly. Od 15. srpna do 27. prosince 1941 absolvoval parakurz, kurz střelby, kurz pro práci s výbušninami a kurzy sebeobranu a řízení motorových vozidel. Mezitím byl na žádost rtm. Gabčíka zařazen do výsadku Anthropoid, kde nahradil zraněného rtm. Svobodu.

Dne 29. prosince 1941 byl Kubiš pod krycí identitou Otto Strnad společně s Gabčíkem vysazen v protektorátu. Poté byli s pomocí domácího odboje přesunuti do Prahy. Společně s dalšími parašutisty se účastnil atentátu na zastupujícího říšského protektora Reinharda Heydricha 27. května 1942.

Heydrich měl být podle původního plánu zabit Gabčíkem střelbou ze samopalu. Zbraň se však zasekla, a proto Kubiš použil modifikovaný protitankový. Heydrich později zemřel na následky vážných zranění a otravu krve (celkovou sepsi organismu) v libeňské nemocnici Na Bulovce.

Spolu s dalšími atentátníky se Kubiš poté skryl v podzemních prostorách pravoslavného kostela sv. Cyrila a Metoděje v Resslově ulici. Nacisté je však s pomocí zrádce Čurdy vypátrali a na kostel zaútočili. Během tohoto útoku bojoval na kůru. Po výbuchu granátu upadl do bezvědomí, proto na rozdíl od Opálky a Bublíka nebyl schopen spáchat sebevraždu a na následky vykrvácení zemřel v lazaretu SS v Podolí. Jeho tělo skončilo v hromadném hrobě. V roce 1942 byl in memoriam povýšen do hodnosti kapitána pěchoty.

Z jeho široké rodiny bylo postupně zatčeno 250 lidí nejvíce z Dolních Vilémovic a Horních Radslavic. Nejbližší rodina byla pak odeslána do koncentračního tábora Mauthausen.

Koncem června 2013 v Dolních Vilémovicích slavnostně otevřen rodný dům Jana Kubiše ku příležitosti stého výročí, které uplynulo od jeho narození. V objektu je umístěno muzeum s dobovými fotografiemi, dokumenty, s částí Kubišovy uniformy a s oblekem ve kterém byl Jan Kubiš po atentátu nacisty dopaden v úkrytu. Jsou vystaveny i artefakty, které při opravách dělníci našli ukryté v tajné schránce pod schody.

Rodný dům Jana Kubiše přístup na zazvonění naproti v č. p. 17.

Větší skupiny po předchozí tel. domluvě na 724189755.

Jaroměřice nad Rokytnou

Barokní zámek v Jaroměřicích se řadí k nejmohutnějším stavbám první poloviny 18. století u nás i v Evropě. Reprezentační prostory zámku si zčásti zachovaly svou původní podobu, zčásti jsou volně instalovány v duchu šlechtického životního stylu 18. a 19. století. Ve své nejslavnější době byly Jaroměřice nad Rokytnou centrem kulturního života, který zde organizoval Jan Adam Questenberk. Jaroměřice tehdy měly velkou knihovnu, galerii, divadlo a vlastní kapelu. Kapelníkem zámecké kapely byl také známý český hudební skladatel František Václav Míča, který je autorem vůbec první české opery O založení města Jaroměřic. U zámku vznikla francouzská zahrada, která za řekou Rokytnou přechází v anglický park. Ten je volně přístupný veřejnosti.

Lipník

První písemná zmínka o obci pochází z roku 1408. Název obce byl s největší pravděpodobností odvozen od lípy, kterých zde bývalo velké množství. Jedna z těchto dávných starých lip stála ještě nedávno na okraje hráze rybníka Silniční a její zajímavostí je, že byla zachycena i ve filmu Postřižiny, který byl natáčen v nedalekých Dalešicích.

Stará lípa byl strom chráněný státem a dle historie z kroniky Lipníka se jednalo o poslední strom bývalého lipového lesa, který šlechta postupně od roku 1100 do roku 1400 mýtila, aby zde založila kolem kostela na návrší nad potokem Mocla osadu. Tuto novou osadu zakládali lidé, které žili nedaleko v tvrzích Proklaty, Potvrzník a Lhota. Postupně si stavěli kolem kostela dřevěné domy a založili zde novou osadu, které odvodili název z vykáceného lipového lesa - Lipník. Předpokládá se, že tato lípa byla poslední lipou z lipového lesa a její stáří se odhaduje na 650 - 700 let.

Klučov

Oficiální statistiky uvádějí první písemnou zprávu o Klučově v roce 1351. Majetek třebečského kláštera se v Klučově připomíná až v roce 1406. Historie osídlení je ale jistě ještě starší. Středověkými obyvateli této oblasti byli pravděpodobně zemané a chalupníci, kteří hospodařili na těžko získané půdě. Od toho také asi pochází název obce - klučiti.

Klučovská hora je jeden z nejvyšších bodů Stařečské pahorkatiny. Vrchol Klučovské hory leží v nadmořské výšce 595 metrů. Při pěkném počasí jsou odtud vidět Pálavské vrchy a pohoří Alp. Hora je snadno identifikovatelná a viditelná téměř z celého okresu, jelikož se nad ní tyčí telekomunikační věž, ze které donedávna probíhalo analogové vysílání obou stanic České televize. V současné době z klučovského vysílače žádná z televizí nevysílá.

Střítež

Střítež je prastará osada. Původní název Čretež se odvozuje od staroslovanského čeret - rákosí rostoucí v bažinách. Je to jméno obecné a jeho význam byl přenesen na osadu. Na počátku 12. století se zde rozkládal třebečský les, zmíněný v tzv. třebečském opisu Kosmovy kroniky české. Z podnětu moravských úředních knížat bratří Oldřicha Brněnského a Litolda Znojemského bylo založeno benediktinské opatství Panny Marie. Výstavba konventu postupovala zdárně, a proto byl již 10. 7. 1104 kostelík vysvěcen Heřmanem, biskupem pražským. Úředními knížaty Oldřichem a Litoldem byl vydán dokument zápisu, tzv. chirograf, podle kterého darovali ze svých údelů benediktinům řadu osad. V jejich výčtu je uvedena i osada Cretes (psáno latinsky) - Střítež. Podle toho lze odvodit i stáří osady.

Kostelík svatého Marka náleží k nejstarším dochovaným památkám středověké sakrální architektury. Nalézá se na vyvýšeném místě, které svou polohou připouští i existenci pravěkého sídliště či hradiště.

TŘEBÍČ

Město najdete v samém srdci Evropy, v jihozápadní části Moravy, uprostřed malebného podhůří kopcovitě krajiny Českomoravské vrchoviny. Pomyslnou osu města určuje řeka Jihlava, která protéká celým třebečským regionem. Tvář města je tak během roku s ohledem na středoevropské klima pokaždé jiná.

Počátky města jsou spjaty s významným benediktinským klášteřem, založeným moravskými přemyslovskými knížaty již roku 1101. Díky bohaté historii města mohou návštěvníci obdivovat mnoho cenných památek. Nejvýznamnější z nich, Areál bývalého benediktinského kláštera s bazilikou sv. Prokopa a Židovské město se hřbitovem, jsou zapsány v prestižním Seznamu světového kulturního a přírodního dědictví UNESCO.

Město a jeho okolí však uspokojí nejen milovníky historie a kultury, ale také přírody – Třebíč se nachází v jedné z ekologicky nejčistších oblastí České republiky. Malebný ráz zdejší krajiny a příroda vytvářejí vhodné relaxační podmínky a široké možnosti k aktivnímu odpočinku, zejména v turistice či cykloturistice.

Město Třebíč je tedy místem, kde lze propojit poznávání historických krás s pobytem v nenarušené přírodě.

Bazilika sv. Prokopa

Románsko-gotická Bazilika sv. Prokopa patří ke klenotům evropského stavitelství. V roce 2003 byla zapsána na seznam světového kulturního a přírodního dědictví. První stavbou, která vznikla v souvislosti s budováním třebíčského kláštera založeného v roce 1101, byl kostelík sv. Benedikta vysvěcený již roku 1104. Bazilika byla vybudována v letech 1240 – 1260.

Stejně jako samotný klášter, trpěla bazilika v dobách obléhání Třebíče uherskými vojsky r. 1468. Později byla několikrát opravována a upravována a od 1. pol. 16. stol. byla užívána z větší části k účelům světským.

Teprve r. 1704 dal Jan Karel z Valdštejna upravit nejméně poškozenou část baziliky, další renovace byla provedena v letech 1725 - 1733 za Jana Josefa z Valdštejna.

Jednou z nejcennějších částí baziliky je vstupní portál, který pochází z počátku 13. století, a byl znovu objeven až v roce 1862. Námětem pro výzdobu portálu byl Chvalo zpěv tvorstva na svého Stvořitele z knihy Daniel ze Starého zákona. Zvláštní pozornost si zaslouží dochované nástěnné malby v opatské kapli. Pochází z poloviny 13. století a jsou druhé nejstarší na Moravě, po freskách v rotundě sv. Kateřiny ve Znojmě.

Nezachovalejší a nejstarší částí celého chrámu je románská krypta. Na konci 16. století byla krypta využívána jako pivovarský sklep. Z krypty je vyveden podzemní vchod. Dle pověsti směřuje do obce Sokolí a chodba má měřit tři kilometry. Jsou v ní prý zakopány sochy, klášterní poklad. Má to být 12 soch apoštolů ze stříbra a jedna socha Ježíše Krista v životní velikosti dokonce ze zlata."

tel.: 568 610 022, 777 746 982

Časy prohlídek ve všední dny: v 9.00, 10.00, 11.00 a dále v 13.00, 14.00, 15.00, 16.00

Židovská čtvrť

Židovská čtvrť je unikátním souborem 123 dochovaných domů. Mezi ně patří například 2 synagogy, budova židovské radnice, rabínův dům, dále pak chudobinec, nemocnice a dvě školy.

První zmínka o židovském osídlení v Třebíči se objevuje v roce 1338 v tzv. norimberském martyrologiu. Jednalo se však jen o několik rodin žijících na různých místech ve městě. Během staletí probíhalo zcela přirozené osídlování městské části Podklášteří, kde se židovská čtvrť nachází dnes.

Roku ale 1723 přišel zákon o tom, že židé musí žít povinně v ghettech. Je třeba připomenout, že na území Třebíče nikdy nedocházelo k řízené represi vůči zdejším židům. Když výše zmíněný zákon přišel, křesťané, žijící na území židovské čtvrti, si "pouze" vyměnili domy s židy, žijícími mimo brány ghetta. Tato křesťanská tolerance pak byla jedním z důvodů, které vedly k zapsání čtvrti na seznam UNESCO.

V ghettu žilo několik set lidí. Nejvyšší počet obyvatel byl zaznamenán v 1. polovině 18. století a to téměř 1500 osob. Protože měli omezené území, které směli zastavět, lepili domečky těsně na sebe a stavěli je do výšky. Vzniklé uličky působí stísněným dojmem. V jednom domě je například kuchyňka o rozměru jednoho metru čtverečního, ve které podle dochovaných zápisů vařilo šest hospodyněk. Průměr počtu obyvatel na jeden židovský dům se pohyboval kolem 15 lidí.

Po roce 1850 začal probíhat odsun obyvatel v důsledku reforem, které umožnily židům volné stěhování. Zdejší židé odcházeli za obchodem do větších měst. Za druhé světové války došlo k jejich deportaci do terezínského ghetta a následně do různých koncentračních táborů, hlavně do Osvětimi. Jen několik málo lidí se vrátilo zpět. Původní židovská komunita tak již nebyla obnovena. V celé republice se nyní k židovské národnosti hlásí jen několik tisíc občanů.

Židovská čtvrť je volně přístupná. Návštěvníky tudy provází naučná stezka. Prohlídka s průvodcem je však mnohem zajímavější.

Zadní synagoga

Postavena v roce 1669 v renesančním slohu. Vnitřní výmalba pochází z let 1705 - 1707 a zobrazuje oblohu posetou hvězdami a západ slunce. Na stěnách pak návštěvník uvidí židovské liturgické texty doplněné rostlinné motivy. Na ženské galerii se nachází expozice vztahující se k židovským tradicím a zvyklostem.

Dále zde návštěvník může obdivovat model židovského města. Model zobrazuje skutečný stav ghetta k roku 1850. Model je interaktivní a kromě češtiny hovoří pěti dalšími jazyky.

Dům Seligmanna Bauera

Dům byl postaven krátce před r. 1798 Seligmannem Bauerem na tzv. Španělovském pozemku. Jeho význam a hodnota spočívá především v jeho přímém spojení s objektem Zadní synagogy. Nachází se v něm schodiště vedoucí na západní ženskou galerii. Majitelé domu byli trvale zavázáni udržovat ženám tento přístup volný.

V přízemí se nachází vetešnictví připomínající jednu z charakteristických činností, kdysi provozovanou židovským obyvatelstvem. V zadním traktu je umístěna moderně vybavená kuchyně, umožňující příležitostnou přípravu košer pokrmů. První patro autenticky zobrazuje typické bydlení nepřiliš majetné židovské rodiny.

Židovská čtvrť - Okruh I

Vhodné je využít průvodcovské služby - pouze po objednání min. 2 dny předem pro min. 5 osob.

+420 568 610 023, +420 777 746 986

Časy prohlídek okruhů: 10.00, 13.00, 15.00, 17.00

Okruh zahrnuje prohlídku Zadní synagogy spojenou s prohlídkou Domu Seligmanna Bauera, procházku židovskou čtvrtí se zastavením u zajímavých objektů. Délka prohlídky 1,5 hodiny, včetně hřbitova 2 hodiny.

Třebíčský židovský hřbitov

Na židovském hřbitově se nachází spousta rozličných náhrobků dokumentujících svým výtvarným pojetím vývoj židovského náhrobního kamene až do 40. let 20. století ve všech rozmanitých formách, od renesance přes baroko, až po klasicismus. Židovský hřbitov je volně přístupný veřejnosti. Pohřebiště vzniklo přibližně 400 metrů od židovské čtvrti na svahu Hrádku, tedy typicky pro židovské tradice, na kopci za městem, tak, aby nebylo na očích vrchnosti a měšťanům. Svoji rozlohou 11 772 metrů čtverečních se řadí k největším židovským pohřebištím v zemi. Na celém hřbitově se nachází přibližně 11 tisíc hrobů a téměř 3 tisíce náhrobků, z nichž nejstarší pochází z roku 1625.

Muzeum Vysočiny

Muzeum Vysočiny Třebíč sídlí v bývalém valdštejnském zámku, jenž byl přestavěn v 16. století z původně benediktinského kláštera. Zvláště unikátní je expozice Moravské vltavíny.

OTEVÍRACÍ DOBA: úterý – neděle

Věž

Městská věž při kostele sv. Martina vznikla původně jako součást městského opevňovacího systému. Přesné datum neznáme, ale muselo to být někdy po roce 1335, kdy dal markrabě Karel (pozdější král a císař Karel IV.) Třebíči rozsáhlá městská práva zároveň s povinností oběhnat město hradbami. První písemné zmínky o věži se dochovaly z počátku 15. století, kdy byla věž dostavěna po dnešní ohoz.

Vpád uherského krále Matyáše Korvína v roce 1468 znamenal pro město Třebíč pohromu a zničena byla i horní část věže. Snaha uherských vojsk o její podkopání a rozbourání však ztroskotala na pevných základech a důkladně postavených zdech. Věž původně stála zcela odděleně od kostela sv. Martina a ke spojení obou staveb došlo až v roce 1716 při rozsáhlé stavební úpravě Svatomartinského chrámu.

V průběhu dalších staletí byla věž několikrát poškozena vichřicemi a požáry a došlo k řadě dílčích stavebních změn. K nejničivějším patřil požár v roce 1822, jemuž padla za oběť větší část města a ani věž nezůstala ušetřena. Byt, umístěný na věži v úrovni ochozu obýval hlásný, později nazývaný věžník.

Celková výška věže od terénu po vrcholek kříže je 75 m, ochoz se nachází ve výšce 35 m. Rozměry věžních hodin (průměr ciferníku 5,5 m, výška číslic 60 cm) patří k největším na evropském kontinentu. Věž odjakživa patřila k nejznámějším městským symbolům.

OTEVÍRACÍ DOBA DENNĚ: 10:00 - 12:00, 13:00 - 18:00

Malovaný dům

Postavil jej koncem 16. století benátský kupec Francesco Calligardi. Původní sgrafitová výzdoba domu byla obnovena roku 1903 profesorem třebíčského gymnázia Josefem Kozlanským.

Černý dům

Do téměř dnešní podoby nechal Černý dům na dolní straně náměstí přestavět bohatý třebíčský měšťan Jan Rábl, mistr mydlářský. Ten dům zakoupil a roku 1637 nechal jeho stranu obrácenou do náměstí pokrýt figurálními sgrafity. V nové době byl dům v majetku židovských obchodníků, tamnímu obchodu s textilem se proto dlouho říkalo „U Taussiků“.

Hrádek

Až se budete toulat pokrouceností uliček ghetta Třebíče, rozhodně zavítejte na místečko, ze kterého se vám otevře nejlepší pohled nejen na židovskou čtvrť samotnou, ale také na baziliku sv. Prokopa či městskou věž dominující městu - vše pěkně stěsnané do údolíčka podél řeky Jihlavy.

Poté co vystoupáte na několikero výškových metrů, stanete na Masarykově vyhlídce. Masarykova vyhlídka nabízí nádherný výhled snad na všechny třebíčské dominanty. Byla zbudována Okrašlovacím spolkem v Třebíči na skalnatém jižním úbočí lesoparku Hrádek v roce 1930 při příležitosti 80. výročí narození prezidenta republiky Tomáše G. Masaryka.

O pár desítek metrů dál na skalce vystupující směrem k řece objevíte středověkou baštu - součást předsunutého opevnění města. Z kdysi dvoupatrové kruhové věže chráněné příkopem a palisádou dnes můžeme obdivovat pouze zbytky přízemní části. Dle pověstí zde měl svůj stan i sám Žižka. Při příležitosti pětistého výročí jeho smrti zde navíc byla r. 1924 vystavěna mohyla z mohutných žulových balvanů.

Kostelíček

Kapli svatého Jana Nepomuckého, dříve zvanou kaple Povýšení svatého Kříže, znají lidé v Třebíči pod názvem Kostelíček. Kaple stojí na třebíčské Strážné hoře. Zbudována byla v sedmnáctém století v místě, kde dříve stála hláska městského opevnění. Stavitel Fulík neměl odborné vzdělání, ale rozmach baroka na Moravě předběhl o padesát let.

Vodovod

Třebíčskému vodovodu je 130 let. Historicky první vodovod ve městě přivedl vodu z Vodovodního rybníka na třebíčské náměstí, Jejkov a Stařečku roku 1888. Kašny byly zrušeny, místo nich se vybudovaly výtokové stojany. Další kapitoly třebíčského vodovodu pak rychle následovaly. Vodovodní rybník přestal rychle se rozvíjejícímu městu stačit. Po hledání a průzkumech padlo rozhodnutí: voda se přivede do Třebíče z heraltických lesů. Výstavba takzvaného Vaňkova jubilejního vodovodu začala v třicátých letech. Byl vybudován v rekordním čase za pouhé dva roky a přivedl do města kvalitní podzemní heraltickou vodu.

Jenže pak už nestačil ani heraltický vodovod. V roce 1966 proto spatřil světlo světa přivaděč z Mostiště u Velkého Meziříčí. Pak přišlo rozhodnutí o výstavbě dukovanské elektrárny. Bylo třeba hledat další vodu. Tehdejší inženýři vytypovali jako vhodný zdroj Vranovskou přehradu.

Vranovský vodovod přivedl vodu do Třebíče na přelomu let 1982-1983. „Propojením zdrojů z Vranova, Mostiště a Heraltic vznikla velká vodárenská soustava, zásobující v podstatě celý okres.

Vodárenská věž na Kostelíčku je tak trochu kuriózní stavbou. s trochou nadsázky se dá říci, že jde o stavbu zbytečnou. Vodojem má dvě části, podzemní a nadzemní. Podzemní komory se využívají, ale vodojem ve věži nebyl pravděpodobně používán nikdy.

V současné době slouží vodojem jako expozice vývoje třebíčského vodárenství a v bývalé nádrži na vodu je projekční místnost. Vyhlídková plošina, která se nachází 20 metrů nad zemí, nabízí jedinečný výhled na město.

V letním období otevřeno denně 10:00 - 17:00 tel. 603 198 662

Větrný mlýn

Nesloužil kupodivu k mletí mouky, ale smrkové, borové a dubové kůry. Ne že by v Třebíči chroupali chleba z dřevěné kůry; kůru používali ve formě prášku místní koželuhové. Jejich kůže byly vyhlášené po celém kraji a kůry proto spotřebovávali velké množství. Přidávali ji do zvláštního louhu, do něhož namáčeli kůže a zbavovali je nežádoucích součástí, které by na kůži plesnivěly.

Původně mleli kůru pro koželuhy třebíčští mlynáři, ale přidělávala jim tolik práce, že ani nestíhali umlít mouku. Cena za třísko, jak se prášku z kůry říkalo, byla neúměrně vysoká a tak se bratři Budišovští, kteří vlastnili největší koželužnu v Třebíči, rozhodli, že si postaví vlastní mlýn na kůru.

Mlýn byl postaven roku 1836 a stal se neodmyslitelnou součástí Třebíče i místních Betlémů, které jsou k vidění v Muzeu Vysočiny. Kůru mlel ovšem jenom půl století a jeho práci brzy převzal parní stroj. Po rekonstrukci byl znovu opatřen lopatkami a uveden do původní podoby.

K mlýnu se dostanete po hlavní silnici vedoucí od Jihlavy. Mlýn se nachází hned vedle kolejí. Zatím je bohužel přístupný jen zvenku.

BOROVINA

Na konci 19. století nechala společnost Karla Budischowského postavit první budovy v areálu tehdejšího BOPO, mimo jiné hlavní bránu a přilehlé objekty. V roce 1931 tyto budovy odkoupil zlínský podnikatel Tomáš Baťa, někdy po roce 1936. Další budovy byly postaveny podle standardních plánů společnosti Baťa. Ve stejné době začaly být stavěny známé borovinské dvojdomky.

V roce 1986 tehdejší národní podnik ZGK produkoval ročně 22 milionů párů obuvi, což představovalo téměř 20 % celkové produkce obuvi v ČSSR a také byl druhým největším producentem obuvi v ČSSR, punčochářského zboží se vyrábělo ročně 33 milionů párů a podnik byl tak největším producentem punčochářského zboží v tehdejší republice. Téměř padesát procent zboží šlo na export, 40 procent do zemí tehdejšího socialistického bloku a 8 procent do zemí ostatních. BOPO, svého času největší výrobce bot ve střední Evropě, zaměstnávající až 5000 lidí, zastavilo výrobu v roce 2000.

Už deset let se v areálu kdysi slavné továrny pokouší několik podnikatelů probudit život. V areálu dnes působí několik společností, které zaměstnaly mizivou část bývalých zaměstnanců. Chátrající objekty se postupně přestavují na kanceláře, firmy a byty. Různými směny pozemků se jim za několik let podařilo do projektu "zaháčkovat" taky město, z takzvaného brownfieldu vzniká plnohodnotná městská čtvrť.

Cyklostezka Jihlava - Třebíč – Raabs

Cyklotrasa Jihlava – Třebíč – Raabs prochází malebnou krajinou Vysočiny až do rakouského městečka Raabs. Celá trasa je vedena v maximální možné míře mimo hlavní dopravní komunikace převážně po polních a lesních cestách či zklidněných komunikacích.

Cyklotrasa je tedy velmi bezpečná a vhodná pro rodiny s dětmi.

V úseku z Jihlavy do Třebíče vede cyklotrasa převážně kolem řeky Jihlavy. V některých místech musela být trasa přizpůsobena terénu, ale i ojedinělá stoupání poskytnou cyklistovi náležitou odměnu v podobě nádherných výhledů do okolní krajiny.

OKŘÍŠKY

Území Okříšek leželo zhruba na rozhraní tzv. starého sídelného území (obývaného člověkem již od pravěku) a oblasti pomezího pralesa, který se zachoval až do středověku. Ten odděloval Čechy od Moravy v šíři zhruba 80 km. V těsné blízkosti dnešních Okříšek procházela již v římském období významná spojnice z Vindobony (Vídne) do Polabí. Ve 12. – 13. století se nazývala Haberská stezka a vedla od Moravských Budějovic přes Římov, Heraldice, Zašovice, Brtnici a dále do Čech.

Výstavba železnice a vznik okříšského nádraží jako významného dopravního uzlu měl pro rozvoj obce obrovský význam. Díky němu se Okříšky změnilly z celkem bezvýznamné vesnice na centrum okolního regionu.

Byla realizována stavba Rakouské severozápadní dráhy na trase Vídeň - Znojmo - Jihlava - Kolín. První slavnostní výkop Severozápadní dráhy byl proveden 25. listopadu 1868 u Čáslavi.

K Severozápadní dráze se připojovaly postupně další tratě, z nichž je pro nás nejvýznamnější odbočná dráha Zastávka u Brna - Okříšky, uvedená do provozu 4. června 1886. Tím došlo ke spojení na Brno, které se později stalo důležitějším než původní směr na Znojmo a Vídeň. Zároveň se tak Okříšky staly důležitým železničním uzlem.

Přibyslavice

Přibyslavice jsou osadou velmi starou. Původně byly zřejmě pro svou důležitou polohu knížecím lesním statkem. Již v polovině 12. století zde stával kostel.

Podle ústního podání přišli v 10. století do Přibyslavic benediktini, aby zde někdy na přelomu tisíciletí vystavěli malý klášter. Jeho součástí byl i románský kostel svatého Gottharda, později zasvěcený sv. Anně. Kostel byl v minulosti několikrát přestavěn až do dnešní podoby, kdy je tvořen kněžištěm, sakristií, hlavní lodí, boční lodí – přístavbou a přes 20 metrů vysokou věží. Podle starých farních záznamů byl v roce 1696 na starém oltáři nalezen nápis, že byl postaven v roce 1056.

Podle záznamů ve starých matrikách se na vnější straně stěny kostela sv. Anny nacházel obraz Panny Marie malovaný na omítce. Zápisy mluví o tom, že ačkoliv byl obraz vystaven „všem nepohodám povětrnosti“, přesto zůstával stále zachovalý a pěkný, a to bez jakéhokoliv lidského zásahu. Na jiném místě je záznam o pokusech protikatolických živlů zabít obraz vápnem. To se ale nikdy nepovedlo a obraz stále vystupoval na povrch. Zápis z roku 1715 hovoří o tom, že omítka na zdi kolem obrazu byla vlivem četných dešťů smyta až na kámen, obraz si ale stále držel malbu i barvy. To bylo pro lidi znamením, že jej chrání Boží vůle.

Podle pověstí se obraz po dešti sám od sebe obnovoval a v noci z něj vycházelo zvláštní světlo. Z uvedených důvodů se lidé začali u obrazu modlit k Panně Marii Přibyslavické, na jejíž přímlyvu se pak udála celá řada zázraků, o nichž existují záznamy ve starých kronikách.

Z vděčnosti za vyslyšené prosby a obdržené milosti nechal v roce 1724 hrabě Collalto vystavět kapli přiléhající ke stěně starého kostela s vzácným obrazem. Proudý poutníků v následujících letech stále sílily a kolem roku 1748 dosahovaly počtu až 40000 za rok. Kaple se starým kostelem takovým počtům přestaly stačit a tak brtnický hrabě inicioval stavbu nového kostela. Kaple byla proměněna v presbytář a ke starému kostelu byl přistavěn nový chrám 40 m dlouhý, 16 m široký a 26 m vysoký. Kostel měl být korunován dvěma věžemi, když ale v roce 1764 starý hrabě zemřel, dal jeho syn stavbu zastavit. a tak se chrám dočkal až v roce 1936, kdy byly postaveny dvě věže, od římsy kostela vysoké 20 m.

Roku 1797 byl odstraněn původní dřevěný hlavní oltář a přímo na omítku byl namalován nový oltář. V jeho středu se nachází obraz milostné Matky Boží Přibyslavické. Vlastní oltář je ze zeleného italského mramoru, vyrobený z jednoho kusu a ozdobený hraběcím znakem a korunou. V roce 1869 byl hlavní oltář doplněn o nový svatostánek, beránka a cherubíny, prakticky do dnešní podoby. Kromě hlavního oltáře jsou v kostele i čtyři oltáře boční – zasvěceny jsou sv. Antonínovi, sv. Matouši, sv. Andělu strážným a sv. Šebestiánovi.

Heraltice

Heraltice byly založeny jako farní osada na prastaré silnici z Vídně do Prahy.

Na začátku 30. let jsou zahájeny přípravné práce na “Třebíčském vodovodu”. Část vod Stařečského potoka byla svedena do heraltického vodovodu. Jednalo se asi o největší akci v okolí Heraltic, škoda, že s tak malým přínosem pro obec. Ta se k vodovodu tehdy ani nepřipojila, i když projekt s tímto počítal, s odůvodněním “my máme své vody dost ta vaše je drahá”. Práce byla provedena ve vynikající kvalitě, neboť téměř po 70-ti letech se žádné větší závady nevyskytly- (voda do Třebíče teče samospádem – nejsou použita žádná čerpadla). Voda svými parametry hravě dosahuje normy nutné pro kojeneckou vodu.

Pramen Moravské Dyje

Na nenápadné louce nedaleko Panenské Rozsícky na Jihlavsku vyvěrá ze země jeden ze zdrojů řeky Dyje. Druhý pramen bychom našli v sousedním Rakousku, kde se rakouská Thaya s Moravskou Dyjí stéká a dál už pokračuje jako Dyje.

Místo, kde pramení Moravská Dyje, je příjemným místem k zastavení a odpočinku. U pramene stojí socha s názvem Jarní studánka od třeštského sochaře Jaroslava Krechlera. Kousek vedle vás možná překvapí kovová pruhovaná jablona se dvěma červenými jablky. Jde o první zastavení Podyjské glyptotéky umělce Lubo Kristka, které se jmenuje Zrození. Přírodní galerie kopíruje tok Dyje a má deset zastavení. Jedenácté je prý utajené – pro poutníky, kteří hledají.

Stálá expozice betlémů v Třešti

V dnešní době si vánoční čas nedokážeme představit bez rozzářeného stromečku. Daleko před tím, než se začaly zdobit stromečky, se stavěly v rodinách betlémy. V Třešti má stavění betlémů tradici více než 200 let.

Tuto tradici zprostředkovává návštěvníkům expozice betlémů v prostorách Schumpeterova domu, kde si prohlédnete například dva největší třeštské betlémy a ještě mnoho dalších. V tomto domě se nachází i pobočka Muzea Vysočiny, kde jsou vystaveny 4 velké betlémy. Prohlídky probíhají s průvodcem z TIC Třešť. Unikátem je také Brožkův betlém a betlém, který postupně vzniká na řezbářském festivalu Dřevorezání. Každý rok do něj přibývají další figurky a již je jich více jak 650.

Poutní místo Křemešník s kostelem Nejsvětější Trojice

Vedle velkého množství mariánských poutních svatyní se v naší zemi vyskytuje i několik poutních míst k Nejsvětější Trojici. Na vrcholu zalesněného kopce Křemešník (765 metrů n. m.) vznikl v polovině 18. století poutní barokní kostelík Nejsvětější Trojice.

Kolem kostelíka byly vystavěny ambity s dvěma kaplemi. K místu vedla také křížová cesta. Studánku s léčivou vodou "střeží" barokní kaple z roku 1689, upravená před 2. světovou válkou. Zdejší voda protéká stříbronosnými rudami a je slabě radioaktivní.

Prohlídky poutního areálu jsou možné objednat na tel. čísle 775 765 955 nebo na emailu kremesnik.prohlidky@seznam.cz. Trvá asi 50 minut, zahrnuje kapli Mrtvých, kapli Korunovace Panny Marie, kostel Nejsvětější Trojice a povídání o křemešnických studánkách, Větrném zámečku a poutním areálu. V srpnu je možné si areál prohlédnout mezi 10.00 až 17.00. Vstupné je dobrovolné.

Rozhledna Pípalka

Za účelem podrobného mapování byla zde ve 30. letech minulého století postavena měřická věž. Dnešní ocelová konstrukce rozhledny pak byla postavena v roce 1993. Celá stavba má výšku 52 m. Vyhlídkový ochoz je pak ve výši 44 m nad zemí a vede na něho celkem 203 schodů. Hlavním iniciátorem akce byl předseda odboru KČT v Pelhřimově Pavel Pípal, po kterém dostala rozhledna i název.

Rozhledna na Křemešníku patří mezi nejvýznamnější rozhledové body u nás. Za dobré viditelnosti lze odtud shlédnout jak hřebeny Krkonoš, tak i Šumavy.

Zázračná Stříbrná studánka

Na úpatí vrchu Křemešník vzdáleného 10 km od Pelhřimova se v minulosti dolovalo stříbro. Z jedné zasypané štoly vyvěrá pramen chladivé vody. Dle pověsti se zde ve třicetileté válce zastavil raněný voják, aby si umyl rány, a rány se mu rychle zhojily. Tato pověst dala podnět ke vzniku známého poutního místa. Zázračná voda však neteče stále, objevuje se okolo Vánoc a koncem července se ztrácí.

Zdejší lidé si vypráví, že pokud teče ještě jednou na podzim, přijde válka. Podivuhodné bylo, že v letech 1938 a 1939 voda skutečně tekla. Jinak je známo, že pramen nikdy nezamrzl a tekl i při největším suchu. Podle rozborů se jedná o vodu absolutně čistou, velmi chudou na minerály se slabou radioaktivitou a s malou příměsí stříbra.

Křížová cesta na Křemešníku s hrobem Krista

Křížová cesta na Křemešníku má 14 zastavení, začíná u Zázračné studánky a vede až ke kostelu Nejsvětější Trojice. Zastavení se sestávají z výklenkových kapliček s obrazy na plechu. Poslední čtrnácté zastavení od Antonína Bílka zpodobňuje Krista v hrobě.

Socha Krista je odlitá z betonu. Kristus v nadživotní velikosti má hnědé vlasy, na těle je viditelná krev vytékající z ran a namodralé zbarvení těla má navozovat pocit, že je Ježíš třetí den po smrti. Restauraována byla v červnu 2018.

PELHŘIMOV

Podle pověsti založil město na své cestě do Říma pražský biskup Pelegrin. Od něj pak vzniklo i jméno Pelhřimov. Dnešní Starý Pelhřimov trpěl nedostatkem vody, a proto nechal biskup Jan III z Dražic vybudovat město blíže k vodě. K prvním obyvatelům města patřili němečtí kolonisté.

V roce 1572 dosáhlo město takového rozkvětu, že se mohlo vykoupit z poddanství a v roce 1596 byl Pelhřimov povýšen na královské město. V 19. století byly barokní fasády domů upraveny a větší část podloubí zazděna. Centrem historického města Pelhřimov je Masarykovo náměstí, kde nalezneme děkanský kostel sv. Bartoloměje s věží měřicí 61 m, sochu sv. Václava, radnici s orlojem, zámek pánů z Říčan i dvě hranolové vstupní brány.

Turista zde může navštívit unikátní Muzeum strašidel, vtipně řešenou Síň Lipských aneb První české MÚZYum nebo třeba Muzeum Vysočiny Pelhřimov s bohatou expozicí města i okolí a s expozicí vězeňství.

Pelhřimov je všeobecně známý i díky hlášce Rudolfa Hrušínského z filmu Vesničko má středisková: „Jed' do Pelhřimova, pěkně si prohlídni krematorium, ať víš, do čeho jdeš." V Pelhřimově však nikdy žádné krematorium nebylo a není, nejbližší se nachází v Jihlavě.

Krásný a nezapomenutelný výhled z ochozu věže z výšky třiceti metrů, kde je možné mít celé město Pelhřimov jako na dlani, vám nabídne vyhlídková věž kostela svatého Bartoloměje. V horní části věže je zpřístupněna komůrka hlásného s historickými fotografiemi města Pelhřimova. 148 schodů věže můžete zdolat i s plyšovými kozami Rózou a Rézou, které byly návštěvníky věže vyneseny již do výšky nad 165 000 m n. m. Proč s kozami na věž? Před mnoha lety opravdu hlásný na věži kozy choval, a protože kozám se po schodech moc nechtělo, musel je vždy hlásný vzít a z pastvy domů na věž vynést.

Muzeum rekordů a kuriozit Pelhřimov

Největší, nejmenší, nejdelší, nejtěžší, nejrychlejší, nejvytrvalejší ... Agentura Dobrý den, to je spousta originálních nápadů, ale i Česká kniha rekordů, správa České databanky rekordů, mezinárodní festival Pelhřimov – město rekordů a desítky dalších akcí po celé České republice.

Muzeum sídlí v historické budově Jihlavské (Dolní) brány v Pelhřimově. Najdete zde opravdu raritní exponáty, například čtyřmetrového plyšového medvídka, nejmenší zlatou klíčku v Čechách, mramorové housle i kytaru ze sirek a stovky dalších exponátů.

Řeky Sázava a Želivka

Pokud někdo říká, že pojede na Zlatou řeku, mluví jistě o Sázavě. Té se tak říká kvůli své barvě, do které se barví v důsledku odnášení jílovitých částic. Sázava pramení jako Stružný potok, který spolu s dalšími potoky napájí největší rybník na Českomoravské vrchovině, rybník Velké Dářko. Z rybníka vytéká samotná řeka Sázava, která je dlouhá 225 km. Sázava je krásně meandrující řeka, na které se nachází mnoho jezů.

Největšími přítoky jsou řeka Želivka a Blanice. Soutok Sázavy s Želivkou je považován za jeden z nejromantičtějších v Čechách, protože nad soutokem stojí skála, která na prolínání vody dohlíží. Průzračně čistá a proklatě studená voda Želivky vás jistě zaujme, protože na soutoku je jasně vidět pruh hnědožluté vody Sázavy a průzračné vody Želivky. Tyto charakteristické rysy Želivky jsou způsobeny hospodařením na vodní nádrži Švihov, která se nachází 4 km od soutoku.

Vodní nádrž Sedlice

Na toku řeky Želivky byla postavena jedna z nejstarších přehrad na území ČR. Stavba byla dokončena v roce 1927. Zděná hráz přehrady je 11 metrů vysoká a v koruně 118 metrů dlouhá. Jezero vzniklé za hrází má plochu 40,5 ha a dosahuje hloubky až 15 metrů. Maximální objem zadržované vody je 2,3 mil. metrů

ŽELIV

Obec Želiv leží asi 10 km západně od města Humpolce v nadmořské výšce 495 m. Klášter Želiv byl založen už ve 12. století knížetem Soběslavem. Želiv však není jen klášter, ale je to celý komplex staveb - klášter s kostelem Narození Panny Marie, konvent, opatství, Trčkův hrad či renesanční dům s palírnou.

Je jedním ze tří nejstarších klášterů u nás a patří k nejlépe zachovaným středověkým celkům v Čechách. Klášter byl založen spolu s klášterním kostelem Narození Panny Marie na vysokém ostrohu obtékaném ze dvou stran říčkami Želivkou a Trnavou. Původně zde sídlil mužský řád benediktinů, který byl však záhy vypuzen a nahrazen premonstráty. Z jejich řad vyšel i známý husitský kazatel Jan Želivský.

Ke kostelu Narození Panny Marie přiléhá původně raně barokní konvent. Nádvoří uzavírá opatství, ke kterému přiléhá Trčkův hrad s hranolovou věží. Poblíž se nachází původně románský jednolodní hřbitovní kostel svatého Petra a Pavla.

Po velkém požáru v r. 1712 byl klášter s kostelem obnoven ve slohu barokní gotiky Janem Blažejem Santinim. V době josefinských reforem se klášter zachránil před zrušením. Premonstráti převzali gymnázium v Německém (Havlíčkově) Brodě. Po dlouhá desetiletí pak gymnázium spravovali.

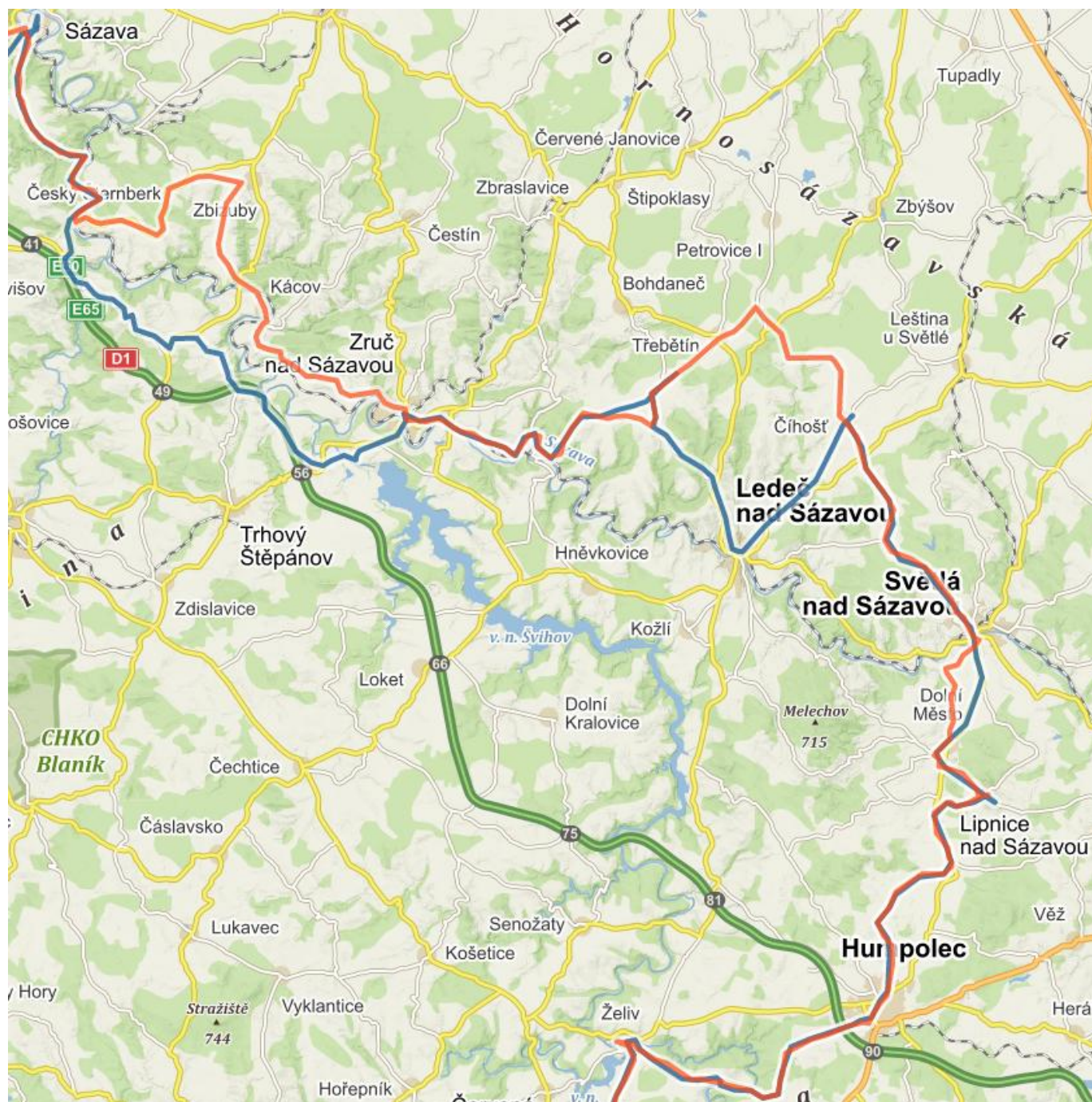
V padesátých letech zde byl internační tábor pro kněze a řeholníky, až do r. 1992 byla v klášteře psychiatrická léčebna. Od května 1991 je klášter obýván řeholní komunitou Premonstrátů.

Působivá je obrazová galerie zdejších opatů. Můžete využít ubytovacího zařízení, které se nachází v areálu kláštera. Při prohlídkách se nově lze podívat do jižní věže opatského chrámu a rozhoupat její zvon. Věž je vysoká 44 metrů a ukrývá působivé Santiniho schodiště.

Hlavní oltář kostela je zasvěcen Panně Marii. V hlavní i v obou postranních lodích se nachází velký počet postranních oltářů a několik šlechtických hrobek. Na druhé straně nádvoří se nachází tzv. Trčkův hrad. Zařízení interiéru, pocházející z doby 1712, je velmi hodnotné.

Kostel Narození Panny Marie v Želivě je součástí areálu tamního kláštera. Společně s ním byl v roce 2010 vyhlášen jako národní kulturní památkou České republiky. Pro svoje kulturní i duchovní bohatství stojí nyní postupně opravovaný kostel i s klášterem nepochybně za navštívení.

HUMPOLEC

Vznikl jako strážné místo uprostřed pohraničních hvozdů, kde vedla důležitá stezka vedoucí z Prahy na Moravu. Prvním známým držitelem města je řád německých rytířů, dále to byl do r. 1325 želivský klášter a poté křižovníci s červenou hvězdou. Dalšími majiteli sídla se staly šlechtické rody. V době husitských válek se celá oblast stává krajem kalicha. Za posledního majitele - hraběte Wolkenstein-Troszburga - byl Humpolec r. 1807 prohlášen svobodným městem "na věčné časy".

Ve 13. - 15. století tu nabyla na významu těžba stříbra a od 17. stol. tradiční soukenická výroba. V 19. století se městu začalo říkat "Český Manchester".

Soukeník Emerich Dítě tenkrát vytvořil světový rekord, který přispěl k propagaci města. Za pouhých sedm hodin dokázal zhotovit látku na lovecký oblek pro císaře Františka Josefa I. Vše sám od stříže ovcí až po utkání. Za další tři hodiny byl oblek ušit a dodán do Vídně. Není divu, že právě na jeho továrně se také rozsvítila první elektrická světla na Vysočině.

Dominantou Horního náměstí je původně gotický kostel sv. Mikuláše, upraveného podle Jana Blažeje Santiniho. Jeho věž je přístupná jako vyhlídka. Cesta do věže vede po 115 schodech, do výšky cca 30 m.

Dále se zde nachází evangelický kostel, hřbitovní kostel sv. Jana Nepomuckého z roku 1869, toleranční kostel z roku 1785, židovská synagoga a židovský hřbitov.

V Humpolci se nachází také řada pomníků a pamětních desek, zejména pamětní deska nejslavnějšímu přistěhovalci Hliníkovci. Dokonce je zde i muzeum Hliníkarium. Přímo v centru se vaří i známý Bernard.

Ve městě dále najdete skanzen, který se nachází v starobylé židovské čtvrti Zichpil. Seznámíte se s životem místních obyvatel, především tkalců, na přelomu 19. a 20. století. Prohlídka pokračuje v tzv. Tolerančním kostele, která je věnována soužití křesťanské, evangelické a židovské kultury na Zichpilu.

Muzeum vah vzniklo velmi prozaicky, když pan Moravec sháněl do své domácnosti na ozdobu nějaké staré dekorativní váhy. V roce 2008 už se jeho sbírka přehoupla přes 1000 kusů všech možných druhů a prakticky z celého světa.

Lipnice nad Sázavou

Hrad v blízkosti Haberské a Humpolecké stezky směřující z Moravy do Čech, byl založen na počátku 14. století. V roce 1319 se stal jeho držitelem Jindřich z Lipé. Roku 1869 Lipnice vyhořela a rychle se proměnila ve zříceninu. Její zkáza vyvrcholila destrukcí podstatné části velké věže v roce 1916. Od roku 1925 probíhají s přestávkami až do současnosti památkové úpravy. Ve výklenku hradu byla objevená zazděná stojící lidská kostra. Dle pověsti to byla Kateřina z Landštejna, kterou dal za nevěru s Jindřichem z Dubí, rytířem z hradu Orlíku nad Humpolcem zazdít její manžel Čeněk z Vartemberka.

Osada v podhradí byla povýšena na město císařem Karlem IV. Ten jí udělil městská práva a měšťanům dal právo vařit pivo. Na sklonku života v obci bydlel spisovatel, publicista, novinář a autor světoznámého díla Osudy dobrého vojáka Švejka Jaroslav Hašek. Jeho dílo a život nyní četným návštěvníkům připomíná Památník Jaroslava Haška, zřízený v jeho domku. V kuchyni Hostince U České koruny pro vás vaří pravuk Jaroslava Haška - Martin Hašek.

Národní památník odposlechu

Lipnice nad Sázavou není známá pouze mohutným hradem. Celá oblast Českomoravské vrchoviny skrývá pod zemským povrchem celé masivy tvrdé žuly. V lesích mezi Světlou, Lipnicí a Dolním Městem se nacházejí četné větší či menší vodou zatopené jámy. Jsou to staré opuštěné kamenolomy, které jsou pro svoji čistou vodu v létě vyhledávány, přestože je to zakázáno, ke koupání. Otevírání zdejších žulových lomů ve velkém začalo v roce 1907. V současné době se těží pouze v lomu Kopaniny nad Dolním Městem. V minulosti byla lipnická žula používána především na broušené dlažební desky.

Bylo zvykem je číslovat podle pořadí otevření (Jednotka, Dvojka, ...až Šestka), a tak místní dodnes říkají, že se jdou koupat na „Dvojku“. Populární je zejména nejbližší takzvaná "jednička", která leží v blízkosti rekreačního střediska Poslanecké sněmovny. Krásná příroda, křišťálová voda a minimum lidí... to je jednička... Naháči si oblíbili lom Hranice.

Pod Lipnicí najdete i monumentální skalní reliéfy. Autorem je sochař Radomír Dvořák.

Reliéf Bretschneiderovo ucho byl odhalen 23. června 2005. Název byl inspirován postavou tajného policisty z knihy Dobrý voják Švejk. Téměř 3 metrový reliéf Ústa pravdy je volně inspirován reliéfem Bocca della Verità (v překladu Ústa pravdy) v předsíni kostela Santa Maria in Cosmedin v Římě. Zlatý voči jsou vytesány v trojúhelníku vysokém cca 2,5 m a nesou zlatý nápis Home, Exit a Enter.

U lomu Kopaniny najdete další. První nese jméno Nomen Omen. Skládá se z žulových písmen, která tvoří nápis Granit Lipnice. Netradiční pomník Jaroslava Haška Hlava XXII je sestavený z osmi segmentů. Monument je vysoký 2,65 metru a jeho jméno odkazuje na slavný protiválečný román Josepha Hellera.

Dolní Město

Zdejší kostel lze považovat za středověký centrální bod tehdejšího rozptýlenějšího osídlení. Ten původní byl po roce 1300 nahrazen současnou stavbou.

Kostel sv. Martina patří mezi neprávem opomíjené gotické památky s dochovanými původními gotickými freskami, které byly při postupných rekonstrukcích objeveny.

Světlá nad Sázavou

V pamětní knize bývalého vilémovského kláštera byla jako jeho majetek uváděna Světlá již roku 1207.

Historie světelského zámku sahá do středověku, kdy Štěpán ze Šternberka nechal roku 1393 vystavět na levém břehu řeky Sázavy gotickou tvrz chráněnou příkopem. Po třicetileté válce se zde vystřídalo několik majitelů. V současné době je možné na zámku navštívit několik expozic.

Obdobím rozkvětu se pro Světlou stala doba následující po husitských válkách, kdy město získali Trčkové z Lípy. Tento kališnický rod vládl celému střednímu Posázaví až do roku 1634.

V 18. století se Světlá stala městem skla a kamene. Symbol těchto odvětví je ztvárněn v pomníku, který od roku 1992 stojí na zdejším náměstí. Počátek sklářství na Světelsku byl v 17. století umožněn velkou plochou zdravých lesů. Ve sklářských hutích se topilo převážně dřevěným uhlím, které se vyrábělo především z buků.

Ruku v ruce s výrobou skla šlo i jeho zušlechťování, leštění a broušení. V roce 1967 se začalo s budováním nové velké sklárny – a. s. Sklo Bohemia. Vedle tradiční ruční výroby je zde také automatická výroba nápojového skla, hladkého i zušlechťovaného broušením.

Téměř dvě stě let se ve Světlé brousily polodrahokamy, hlavně české granáty, ale mezi dvěma světovými válkami tento průmysl zanikl.

Další památkou je původně jednolodní děkanský kostel sv. Václava. Věž kostela má charakteristické dřevěné patro s podsebitím a tvoří dominantu města Světlá nad Sázavou.

Pod částí náměstí je zpřístupněn labyrint středověkých podzemních chodeb. Podzemí vzniklo ve své konečné podobě pravděpodobně v 15. století a soustava chodeb a slepých odrazek měří celkem 200 m.

Také je tu nádraží, ze kterého každou celou hodinu odjíždí Posázavský pacifik do Ledče nad Sázavou. Projed'te se i vy nádhernou divočinou s rozervaným kaňonem řeky Sázavy, přes Stvořidla, kde hučí peřeje a po skalnatých úbočích se vinou křivolaké stezky k dřevěným srubům.

Stvořidla

Přírodní rezervaci Stvořidla najdeme východně Ledče nad Sázavou podél řeky Sázavy. Zaujímá rozlohu 246,4 ha a je v nadmořské výšce 358 - 480 m. Nachází se v místě, kde si řeka hledá svou cestu přes žulový masiv Melechov, kde koryto řeky tvoří balvany, které řeku zdivočí. Jelikož se jedná o jedinečný úsek, váže se k němu pověst. Balvany sem vysypal čert, který se lekl kokrhajícího kohouta.

ČIHOŠŤ

První doložená zmínka o vsi Číhošť pochází z roku 1347. Pověst vypráví, že se na zdejší tvrzi sešli urození páni z okolních panství k oslavě. Jeden z nich byl docela cizí. Ostatní se stále vyptávali "čí že je host" - tak prý vznikl základ pro pozdější pojmenování obce. Jiný zdroj ale říká, že název vznikl od staročeského jména "Čih" - což bylo jméno místního pána. Další část "hošť" - prý znamená vlastník.

Kostel Nanebevzetí Panny Marie v Číhošti

Jednolodní gotická stavba s pětiboce uzavřeným presbytářem, se sakristií po severní straně. Hlavní oltář pochází z r. 1888, byl postaven na původní kamenný obětní stůl z doby stavby kostela. Zvláštností kostela je klasové zdivo na vnější fasádě.

Kostel je spjat s osobou faráře Josefa Toufara a tzv. číhošťským zázrakem. Podle svědků došlo během mše 11. prosince 1949 k pohnutí půlmetrového dřevěného kříže na hlavním oltáři. Kříž zůstal vychýlen vpřed a pootočen ke kazatelně. Šířící se zpráva o zázraku přitáhla pozornost StB a Josef Toufar byl 28. ledna 1950 zatčen a odvezen do věznice ve Valdicích. Na následky mučení ve vyšetřovací vazbě zemřel 25. února 1950.

V roce 2015 došlo v rámci slavnosti Návrat P. Josefa Toufara do Číhošti k uložení ostatků kněze Josefa Toufara v tomto kostele. Hrob je umístěn před oltářem pod kamennou deskou v podlaze.

Geografický střed ČR

Pomocí složitěho matematického výpočtu to určili odborníci z Univerzity Karlovy a geodetického ústavu. Geometrický střed republiky je těžištěm plochy ohraničené státními hranicemi. V praxi si to lze představit tak, že bychom obrys Česka vystřihli z kartonu a drželi na špičce prstu. Pokud by papírová pomůcka na prstě držela vodorovně, máme prst právě v geometrickém středu – těžišti. Střed české republiky na základě matematického určení z více než 300 trojúhelníků má souřadnice 49° 44' 37,5" severní šířky a 15° 20' 19,1" východní délky.

Huť Jakub v Tasicích

Huť Jakub v Tasicích byla založena v r. 1796 a jedním z nejstarších dochovaných sklářských areálů ve Střední Evropě. Tasické výrobky obdivoval i Napoleon Bonaparte. Po r. 1821 se z Tasic vyvážely nádherné skleněné lustry až do indických paláců.

Sklárna Huť Jakub Tasic je Národní kulturní památka České republiky. Jedná se o jedinečný soubor historických budov převážně industriálního charakteru přístupný jako výjimečně zachovalý sklářský skanzen. Prohlídka je se zajímavým výkladem.

Není bez zajímavosti, že se na tomto krásném místě na konci všech krajů, natáčel populární televizní seriál Synové a dcery Jakuba Skláře.

OTEVŘENO: léto 10-16 telefon: 569 727 139

Ledeč nad Sázavou

První písemná zpráva pochází z roku 1257. Město se nachází v nadmořské výšce 353 metrů. Naleznete zde historické i kulturní památky. Původní hrad pochází ze 13. století. Historické centrum s kostelem sv. Petra a Pavla stojí za návštěvu. Tohle město se řadí k nejhezčím na Sázavě, dokonce se mu přezdívá perla Posázaví.

Zruč nad Sázavou

V roce 1032 byl založen sázavský klášter, a tím začalo osídlování Posázaví. V mnoha letech byla Zruč majetkem pánů z Kolowrat. Za třicetileté války Zruč dosti upadla a v následujících asi 200 letech se na panství střídali různí majitelé.

V roce 1885 koupil zručské panství Jan Schebek. Jeho syn, baron Adolf Schebek, železniční inženýr, se zasloužil o celkovou přestavbu zámku, parku, ale i o výstavbu místních železnic. Železnice hodně změnila život v městečku. Po sametové revoluci potomci Schebků uplatnili na zámek restituční nárok, který byl uznán. V roce 2003 kupuje Město Zruč nad Sázavou zámek a zámecký park dostává od potomků bývalých majitelů darem. Na zámku je umístěna stálá expozice Království panenek. V zámeckém areálu je též unikátní Muzeum vodáctví v Čechách, kde je možné mimo jiné zhlédnout historické i současné exponáty.

Kácov

Renesančně-barokní zámek byl v roce 2008 převeden do majetku Městysu Kácov. Obec zde vybudovala prohlídkový okruh s průvodcem. Mezi nejhodnotnější dochované prvky patří bohatá štuková výzdoba, slepá iluzivní okna s malbami šlechticů, barokní malby v interiérech zámku, unikátní 16 m vysoký světlík a zámecká bohatě zdobená barokní kaple, která byla přes 50 let zazděna. Na zámku si dále můžete prohlédnout muzeum historických radiopřijímačů. V roce 2012 byla otevřena samostatná expozice historických motocyklů.

Návštěvu zámku lze spojit s posezením nebo s exkurzí v pivovaru Kácov. Hospoda Šalanda i místní pivo Hubertus jsou vyhlášené. V hospodě není mnoho míst k sezení, ale terasa pojme pár turistů.

Hrad Český Šternberk

Je jedním z nejstarších hradů v Čechách. Název je odvozen od hvězdy, kterou nese hrad na erbu. Hrad se klene na mohutném skalnatém útesu v údolí řeky Sázavy. Byl založen Zdeslavem z Divišova před rokem 1241. Zásadní barokní přeměnou prošel po skončení třicetileté války, kdy byly upraveny především interiéry. V roce 1751 byl přistavěn dolní zámek. Zde byly umístěny byty úředníků a kanceláře.

Prohlídková trasa vás zavede do bohatě vybavených a štuky zdobených reprezentačních pokojů, barokní kaple sv. Šebestiána s rokokovým oltářem nebo do snídaňového pokoje se stříbrnými figurkami. Za pozornost jistě stojí sbírky grafických listů ze 17. století, porcelánu nebo loveckých trofejí.

Na konci 17. století byl hrad naposledy přestavěn a to v raně barokním slohu. V interiéru hradu můžete shlédnout mladší nábytek s 19. století, obrazy významných představitelů rodu Šternberků.

V přílehlém zámeckém parku si můžete projít naučnou stezku.

Rataje

Další příjemnou zastávkou může být procházka v Ratajích nad Sázavou, kde můžete obdivovat historické centrum s horním a dolním hradem. Je zde dřevorubecké muzeum či Muzeum středního Posázaví.

SÁZAVA

Bývalý klášter v Sázavě s bezmála tisíciletou tradicí je prochnut duchovní atmosférou a dávnými příběhy. Třetí nejstarší mužský klášter v Čechách se nachází v místě, kde se na začátku 11. století v jeskyni nad řekou Sázavou usadil poustevník jménem Prokop. Časem kolem sebe shromáždil komunitu poustevníků, která se kolem roku 1032 díky přemyslovským knížatům Oldřichovi a jeho synovi Břetislavovi proměnila v benediktinský klášter. Roku 1785 byl v rámci všeobecného nařízení Josefa II. klášter zrušen a přeměněn na novorenesanční zámek. Areál s nedostavěnou lodí gotické baziliky dodnes přitahuje pozornost četných návštěvníků i vodáků, splouvajících sázavské peřeje.

Až do roku 1080 - do papežova zákazu - se zdejší bohoslužby konaly ve slovanském jazyce. Tradici slovanské liturgie obnovil Karel IV. ve 14. století, kdy také původně románská stavba dostala gotickou podobu. Klášter tak navázal na někdejší dědictví věrozvěstů Velké Moravy sv. Cyrila a sv. Metoděje. Slovanští benediktini v Sázavě vytvořili řadu významných slovanských písemných památek.

Mezi nejvýznamnější prvky uvnitř kláštera patří gotické fresky mariánského cyklu a unikátní Sázavská Madona.

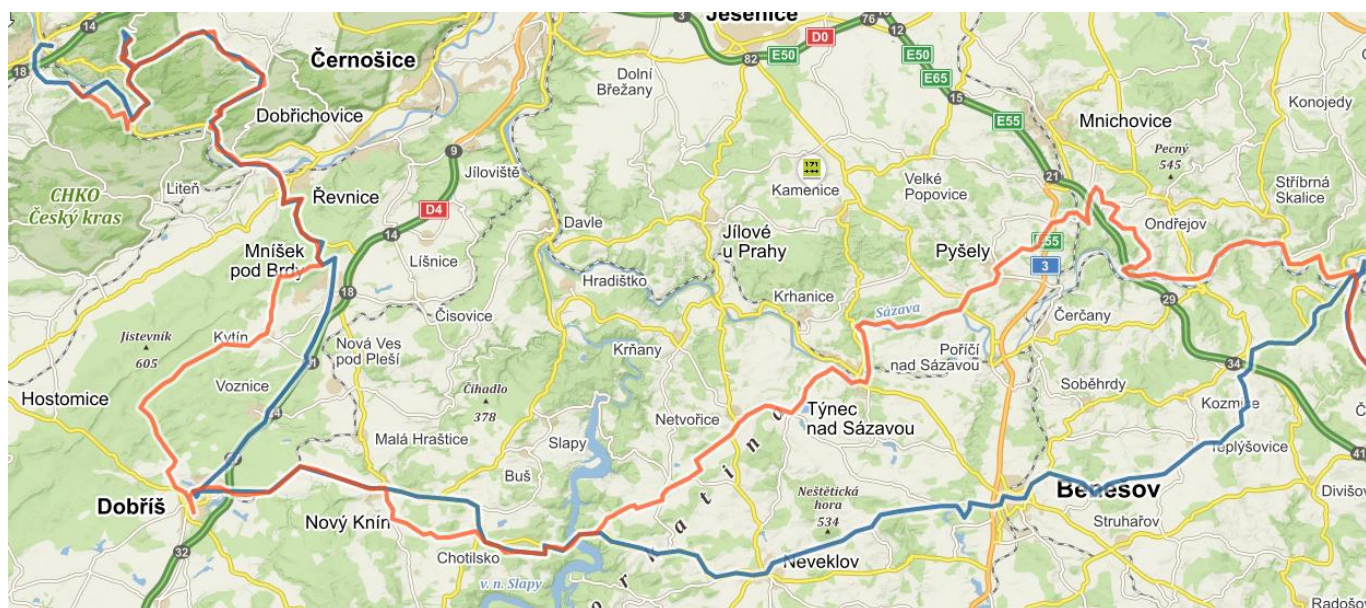

Prohlídková trasa s průvodcem zahrnuje severní zahradu se základy románského kostela zasvěceného sv. Kříži již v roce 1070 a prostor před dnešním kostelem s gotickou monumentální architekturou nikdy nedostavěného chrámu Panny Marie.

Dále cesta míří do barokního kostela sv. Prokopa a krypty pod ním, kde je uložena svatá relikvie z jeho těla. Gotickou kaplí Panny Marie s lidovými obrazy návštěvník projde do budovy bývalé klausury (obydlí mnichů). Prohlídka dále pokračuje expozicí se spoustou středověkých rukopisů ve slovanském, latinském i českém jazyce.

Poustevnícká jeskyně v klášterním areálu a louka Votočnice na břehu Sázavy připomínají dávnou legendu o založení kláštera. Na podmáčené nivní louce s třemi tůňmi a slepým ramenem se dle legendy otáčel svatý Prokop, když oral s čertem takzvanou Čertovu brázdou. Místem vás provede naučná stezka, doplněná vyhlídkovou plošinou.

Jen kousek odtud se roku 1905 narodil herec a dramatik Jiří Voskovec (+ 1981), který na „Votočnici“ vzpomínal i později v dobách amerického exilu.

Hrušice

V nádherné krajině naleznete vesničku Hrušice, kde se nachází památník známého českého malíře Josefa Lady. Expozice Vás zavede do kouzelného světa jeho obrázků. Vedle díla tohoto oblíbeného českého tvůrce zde naleznete i díla jeho dcery Aleny. Památník je vybudován v bývalé letní vile rodiny Ladovy č. p. 115, obklopené velkou zahradou. Otevřeno je celoročně mimo pondělí vždy od 9.00 do 12.00 a od 13.00 - 17.00. Prohlídky jsou s průvodcem a začínají v každou celou hodinu.

Pivovar Velké Popovice

Historické zmínky o pivovaru Kozel sahají až do 14. století. Mnohaleté neshody ale vedly k úpadku pivovaru, který v roce 1870 koupil František Ringhoffer. Byl to starosta Smíchova a bohatý průmyslový magnát, který rád zdolával nové výzvy. Pivovar přebudoval a dal mu šanci na nový začátek. Oficiální obchodní značkou velkopopovického pivovaru se stává Kozel. Označení má původ ve zkomolenině dolnosaského města Einbeck, které ve 14. století proslulo výrobou piva spodním kvašením. To se tehdy šířilo do Čech pod názvem Ein Bock (Kozel).

V době, když dozrávala první várka, dostal Velkopopovický pivovar dar, který se zachoval dodnes. Městem procházel francouzský malíř, kterého ohromila pohostinnost, s jakou se zde setkal. Chtěl lidem za jejich štědrost poděkovat, a tak jako dárek na rozloučenou nakreslil emblém Kozla.

Pivovar se může chlubit zavedením tradice „tankových pivnic“. Vůbec první tankový nákladník vyjel z pivovaru Kozel v roce 1965. a měl namířeno do jedinečného snack baru Koruna na Václavském náměstí, který v té době držel rekord v nejvyšší spotřebě piva v okolí.

Prohlídku pivovaru Velké Popovice začíná v Návštěvnickém centru a pokračuje přes malebné nádvoří pivovaru. Projdete si historickou varnu z roku 1928, ležácké sklepy, v nichž na vás čeká ochutnávka. Podíváte se na stáčírnu lahví a sudů a rovněž do expozice pivních obalů, nakládky, expedice a exportu našeho piva do zahraničí. Nakonec potkáte i živého kozla Oldu, maskota pivovaru. V květnu roku 2010 byla otevřena Pivovarská Kozlovna a od té doby končí její návštěvou každá prohlídka pivovaru.

Zámek Štířín

Počátkem 15. století zde byla postavena tvrz, kterou v letech 1751–1775 nechali majitelé přestavět na patrový pozdně barokní zámek s mansardovou střechou. Středové křídlo bylo doplněno po roce 1900. V tu dobu vzniklo i dvouramenné francouzské schodiště ozdobené vázami. V současnosti je zámek využíván jako hotel s wellness a pro pořádání konferencí. Kolem se nachází pozoruhodný zámecký park. V období od dubna do listopadu je mimo golfové hřiště zpřístupněn všem návštěvníkům zámku tzv. Relax park.

Týnec nad Sázavou

Žije zde 5739 obyvatel. Dominantou historického jádra města je kamenná románská rotunda. Nalézá se zde i hrad, ve kterém sídlí také stálá galerie. Dalšími památkami jsou kostel sv. Šimona a Judy, kulturní dům a týnecké nádraží. Zajímavostí je Masarykův most.

Z jednoho z mála románských hradů v Čechách zůstala zachována kaple, gotická věž a prostory, dnes hostící muzeum týnecké keramiky. Vlastní věž hradu je přístupná samostatně. Z přízemního podlaží je přístup do kaple, v prvním podlaží věže je malá expozice archeologických nálezů. Další podlaží obývá kolonie netopýra velkého a pod střechou naleznete krásný výhled na město a Sázavu.

BENEŠOV

Město v Posázaví je známé zejména díky blízkému romantickému zámku Konopiště. Z městských památek přitahuje největší pozornost torzo presbytáře gotického klášterního kostela minoritů na Karlově, moderní dobu naopak zastupuje Muzeum umění a designu, zaměřené na tvorbu 20. století a současnost.

Upravené Masarykovo náměstí obklopují převážně domy z 19. a 20. století, výjimkou je barokní piaristická kolej s chrámem sv. Anny. Navštívit můžete i benešovský pivovar, nebo se kolem něj vydat na vycházku po naučné stezce, která vás seznámí s procesem vaření piva.

Zámek Konopiště

Pro seznámení s následníkem habsburského trůnu Františkem Ferdinandem d'Este neexistuje lepší místo než zámek Konopiště, obklopený nádherným parkem s růžovou zahradou. Synovec císaře a krále Františka Josefa I., který měl po jeho smrti usednout na rakousko-uherský trůn, byl posledním šlechtickým majitelem zámku. V zámku nahlédnete do soukromých apartmánů jeho rodiny a prohlédnete si četné lovecké trofeje, které vášnivý lovec na Konopiště vozil z celého světa. Milovníci technických zajímavostí by neměli přehlédnout Jawa muzeum Konopiště

Vodní nádrž Slapy

Doposud pátou největší přehradou v České republice je přehrada Slapy, která je součástí tzv. Vltavské kaskády. Přehradní hráz se nachází asi 30 km od Prahy směrem proti proudu Vltavy. Byla vytvořena především za účelem regulace toku řeky Vltavy a výroby elektrické energie. Délka pobřežní čáry je 150 km, plocha nádrže činí 1392 ha, největší hloubka 53 m. Výška hráze je 70 m a délka hráze 360 m.

První rozhodnutí o stavbě Slapské přehrady pochází již z roku 1933. Tehdy měla být jednou z tzv. štěchovických přehrad, ale stavba byla odložena. V roce 1949 byla stavba znovu schválena.

Koncem roku 1951 se začala budovat hráz. Spotřebováno bylo 350 000 m³ betonu, 40 000 vagónů kamene, 6 300 vagónů písku a 5 800 vagónů cementu. V dubnu 1954, po více jak 2 letech práce, se přehrada začala naplňovat. V říjnu pak byla spuštěna první ze třech turbín slapské elektrárny. V roce 1954 byl také zahájen provoz lodní dopravy. Význam nádrže je především v ochraně před velkými vodami. První zatěžkávací zkoušku přehrada prodělala již v červenci 1954 a zachránila tak Prahu před povodní.

Přehrada je ale také vyhledávanou rekreační lokalitou, řadí se mezi nejlepší přírodní koupaliště.

Živohošť

Živohošť (dříve Živohoušť, hovorově i dnes) je zaniklá vesnice. Na levém břehu Vltavy zůstal zachován sídelní celek s názvem Živohošť (někdy též Stará Živohošť), zahrnující pozůstatek původní vesnice (kostel, faru, školu, domek kostelníka a hřbitov) a novější hotel Sport (dnes hotel Atlantida). V roce 2011 zde trvale žilo třináct obyvatel.

Živohošťský most přemostí Slapskou přehradu nad řekou Vltavou silnicí č. 114 mezi Chotilskem a Neveklovem. Na obou stranách mostu lze zastavit a dívat se do krásného okolí i dolů na hladinu přehrady.

Chotilsko

Navštivte stálou expozici Z historie staré Vltavy, která dokumentuje bohaté dějiny a přírodní krásy říčního úseku od Zvírotic po někdejší Svatojánské proudy, před vznikem Slapské a Štěchovické přehrad. Připomíná nejstarší osídlení této oblasti v pravěku, život podél řeky v dnes zaniklých obcích, osadách a samotách, využívání řeky pro dřevařský průmysl i těžbu a zpracování zlata a také kamene v okolních lomech. Ve čtrnácti částech přináší zajímavosti o místech, která navždy zmizela pod hladinou Vltavské kaskády.

Nový Knín

O významu Knína svědčí první písemná zmínka z roku 1186 o historické události mající velký význam pro celé další období české státnosti. Toho roku zde byla na knížecím přemyslovském dvorci uzavřena smlouva, známá jako "Knínský smír", o opětovném připojení Moravy k Čechám v nedílný celek. Tato smlouva byla výsledkem mírového jednání mezi českým knížetem Bedřichem a moravským markrabětem Konrádem Otou. Skutečnost, že toto jednání proběhlo právě v Kníně, podtrhuje nemalý význam tohoto místa v oněch dobách. K tomuto období se váže i jeden z nejvzácnějších exponátů muzea, tzv. vikinský náramek.

Muzeum zlata se nachází v historické budově tzv. Mincovny z 15. století, někdejším sídle perkmistrovského úřadu v královském horním městě na březích zlatonosné říčky Kocáby. Expozice přibližují historii těžby a zpracování zlata na Novoknínsku od nejstarších dob až do 20. století, dějiny města, místní řemesla a průmysl či historii mistrovství světa v rýžování zlata u nás i v zahraničí.

DOBŘÍŠ

V první polovině 13. století vyrostla pod loveckým hrádkem Vargačem osada na obchodní stezce z Bavor do Prahy. Osada se v roce 1321 stala trhovou vsí. Za období vlády Lucemburků byl lovecký hrádek přestavěn na gotický hrad, který je v dnešní době využíván jako velká sýpka a přilehlé budovy slouží k hospodářským účelům. V období husitských válek byla osada zcela vypálena. Původní osada byla nahrazena novou. Ta se postupně rozrůstala a v roce 1569 byla povýšena na město. Do roku 1630 byla Dobříš v majetku krále.

V okolí města bylo naleziště železné rudy, kterou zpracovávala nedaleká Stará Huť. Dominantou města Dobříš je velmi pěkný rokokový zámek postavený v letech 1745 až 1765. Kolem zámku byla vybudována francouzská zahrada s anglickým parkem. Centrum města tvoří náměstí. V druhé polovině 20. století část domů na náměstí musela ustoupit panelové výstavbě. Z historických budov se dochovala klasicistní budova radnice a tři barokní domy.

BRDY

Brdská vrchovina, nazývaná též Brdy, se táhne v délce téměř 80 km ve směru SV-JZ zhruba mezi městy Prahou a Plzní. Je to jediné skutečné pohoří ve Středních Čechách. Nejvyšší vrchol Tok má 865 m. Na jen o málo nižším vrcholu Praha (862 m) však stojí 60 m vysoká věž meteoradaru ČHMÚ, jejíž vrchol je tedy fakticky nejvyšším místem.

Barokní areál Skalka

Barokní areál Skalka sestává ze tří objektů – kostelíka sv. Máří Magdaleny, kláštera a poustevny. K trvalému osazení kláštera mnichy – františkány došlo roku 1760. V té době byla vybudována také křížová cesta se 14 kapličkami. Poslední mnich františkán ze Skalky odešel roku 1925. V 50. letech došlo k velké devastaci celého areálu. V 90. letech byla zahájena rekonstrukce, dnes místo konání různých akcí a poutí.

Koněpruské jeskyně

Český kras je největším a nejvýznamnějším krasovým územím v Čechách. Ve vrchu Zlatý kůň po odstřelu v lomu vnikli 14. září 1950 skalníci do krátké jeskynní chodby, na jejímž konci byl drobný otvor s průvanem. Za měsíc pronikli do pokračování chodby a objevili dnešní Kuklův dóm, ústí Letošníkovy propasti a Starou chodbu. Do konce roku 1950 byly objeveny další prostory včetně svrchního patra se stopami po středověké penězokazecké dílně. Potvrdila se tak pověst o pasáčkovi, který prý na Zlatém koni kdysi objevil jeskyni s loupežníkem na hromadě peněz. V penězokazecké dílně byly nalezeny polotovary falešných mincí v různých fázích zpracování až po zmetky hotových mincí Jiřího z Poděbrad.

Miliony let vývoje Koněpruských jeskyní se odráží i na jejich výzdobě. Najdeme různé typy krápníků od hráškovitých koralitů po hůlkovité stalaktity, z vysokých komínů stékají sintrové vodopády a jsou zde i hrázky a sintrová jezírka, v nichž bylo možno najít jeskynní perly. Na stěnách jeskyní můžeme pozorovat množství zkamenělin mořských živočichů.

V lomu na Zlatém koni byl v roce 1868 vylomen i jeden ze základních kamenů Národního divadla v Praze. Proto je Zlatý kůň zobrazen ve foyer první galerie divadla na obraze.

Berounka

Je největším levobřežním přítokem Vltavy. Měří necelých 140 km. Berounka vzniká soutokem 4 řek – Mže, Radbuzy, Úhlavy a Úslavy, přičemž za bod, od něhož se řeka jmenuje Berounka, je považován soutok Mže a Radbuzy v Plzni. Berounka se stala vyhledávaným cílem vodáků. Řeku proslavil spisovatel a vášnivý rybář Ota Pavel, který zde „potkal ryby“.

Hrad Karlštejn

Mnoho hradů ve středních Čechách je spojeno s postavou jednoho z nejvýznamnějších evropských panovníků, s Karlem IV. Žádný z nich, ale není s jeho osobností spjat, tak úzce jako Karlštejn. Císař již od počátku zamýšlel využívat hrad nejen jako svoji venkovskou rezidenci, ale také jako pevnost, v níž bude uložen říšský korunovační poklad – relikvie a korunovační klenoty.

Se stavbou se začalo v roce 1348, dokončena byla o 17 let později. Karlovi IV., českému králi a císaři Svaté říše římské, na vzhledu hradu velmi záleželo, a tak zde již od roku 1355 pobýval a dohlížel na výzdobu interiérů – především na dekor dvou kaplí. a možná i díky náročným požadavkům vladaře vznikla díla architektonicky tak nádherná a vzácná, že je až dodnes obdivují návštěvníci z celého světa.

Jedna z kaplí byla vytvořena za účelem uložení říšského pokladu – řeč je o kapli sv. Kříže nacházející se v monumentální Velké věži. Komnata byla vyzdobena dekorem z drahokamů a zlata a na jejích zdech viselo 130 (dochovalo se ale jen 129) deskových obrazů z dílny dvorního malíře Mistra Theodorika. Druhá, neméně úchvatná a stejně zdobná kaple pojmenovaná po svaté Kateřině je taktéž dekorovaná drahými kameny a nástěnnými malbami. Hrad Karlštejn naplnil vizi svého zakladatele a stal se na určitou dobu strážcem jak říšských, tak českých korunovačních klenotů.

U budovy informačního centra v Karlštejně najdete Malé pevnostní muzeum čs. opevnění z roku 1937.

V areálu je možno se občerstvit ve stylové kavárně a posedět na zahrádce.

Lom Amerika

Velká Amerika - český Grand Canyon je vápencový, asi 800 m dlouhý, 200 m široký, až 100 m hluboký zatopený lom. Na jeho dně se nachází dvě navzájem propojená jezírka s průzračnou vodou, která zejména v létě lákají ke koupání. Bohužel brána do lomu je trvale zavřená a tak i přes přísný zákaz řada lidí slézá po skalách na dno Velké Ameriky, což je poměrně nebezpečné a nelze doporučit.

Bezpečně si lze lom prohlédnout z vyhlídky přímo u parkoviště, nebo z pěšin vedoucích kolem.

Místo je vyhledávané filmovými společnostmi. Malá Amerika je druhý, o něco menší, vápencový lom. Rovněž i tento lom je zatopený křišťálově čistou vodou

Svatý Jan pod Skalou

Svatý Jan pod Skalou patří mezi nejstarší poutní místa na našem území. Váže se k ní legenda o Ivanovi, prvním českém křesťanském poustevníkově, který se zde na konci 9. století usadil v jeskyni. Poutníci a turisté sem přicházejí obdivovat sarkofág s jeho ostatky, poustevníkovu jeskyni a barokní kostel Narození sv. Jana Křtitele.

Podle legendy sem na konci 9. století přišel syn chorvatského knížete Ivan a místo mu natolik učarovalo, že se rozhodl usadit se tu a žít o samotě jako poustevník v jedné z jeskyň. Jednou se v hlubokém lese setkal s knížetem Bořivojem, který tu poté, co poustevník zemřel, nechal postavit kapličku. Kaplička v 11. století přešla do správy řádu benediktinů. Místo ní nechali benediktini v roce 1584 zbudovat kostel a od té doby je místo cílem svatojánských poutí.

V roce 1661 nahradil starý kostel nový raně barokní chrám zasvěcený svatému Janu Křtiteli, podle něhož se jmenuje i obec. V kostele Narození sv. Jana Křtitele je vchod do jeskyně svatého Ivana, v níž jsou uchovány upomínky na jeho život. Vedle kostela vyvěrá pramen svatého Ivana, odpradávná považovaný za léčivý. Nyní je celý bývalý benediktinský areál kláštera i s kostelem a přilehlým parkem národní kulturní památkou.

BEROUN

Město ležící na březích Berounky je oblíbené mezi vodáky i turisty. Projděte si příjemné centrum města se zbytky hradeb. V Berouně byste neměli vynechat návštěvu Muzea Českého krasu. Pivovar Berounský medvěd je jedinečný „pivovarský skanzen“ – nabízí zájemcům k prohlédnutí varny piva.

Na Beroun a jeho okolí se můžete podívat také z výšky. Rozhledna Městská hora v berounském parku poskytuje krásný výhled na panorama Dědu, vrcholky Křivoklátska, oblast Českého krasu a Brdy. Po 56 schodech vystoupáte na rozhlednu Děd, která má podobu hradní věže.

Hradiště Tetín

Slovanské hradiště bylo podle některých českých historiků pohraničním opevněním kmene Čechů na řece Berounce na řezenské stezce do Bavorska.

Počátky hradiště Tetín jsou v českých dějinách spjaty se jmény dvou žen. První z nich byla Kazi dcera Krokova a sestra kněžny Libuše. Druhá žena byla svatá Ludmila, která tady po určitou dobu vychovávala svého vnuka, budoucího svatého Václava. Podle legend byl součástí hradiště i starodávný knížecí dvorec, který se pravděpodobně nacházel v místě dnešní fary. Na místě, kde byla kněžna Ludmila pravděpodobně pohřbena, dnes stojí kostel sv. Jana Nepomuckého.

O SVATÉ LUDMILE

Život známé české světice, babičky svatého Václava, je inspirující i po 1100 letech.

I když historické informace o sv. Ludmile čerpáme především z pozdějších legend, základní obrys jejího života je znám.

Narodila se pravděpodobně v roce 860. Díky manželskému svazku s prvním historicky doloženým přemyslovským knížetem Bořivojem stála u samých počátků českého státu. Stala se zakladatelkou vládnoucí dynastie a snažila se ovlivňovat i soudobou politickou situaci za vlády svých synů Spytihněva a Vratislava. Významnou roli sehrála také při výchově vnuka, budoucího knížete Václava, kdy kladla důraz na chlapcovo vzdělání. Sv. Ludmila přirozeně naplňovala svou úlohu ženy a vychovatelky v rodině. Právě předáváním moudrosti a zkušeností zralého věku budoucímu knížeti ovlivnila náš stát na tisíc let dopředu.

Svůj život dokonala mučednictvím na hradě Tetíně v noci z 15. na 16. září roku 921. Zavražděna byla z příkazu snachy Drahomíry na tetínském hradišti. Písemné prameny uvádějí, že k tomu došlo z politických i náboženských důvodů.

Ludmila byla původně pohřbena na Tetíně. Roku 925 nechal kníže Václav přenést její ostatky do svatojiřské baziliky na Pražském hradě. Kult sv. Ludmily tak byl zpočátku spjat především s klášterem sv. Jiří. Ve 12. století se pak začíná šířit po celé zemi. Střední Čechy, kde Ludmila zřejmě nejvíce pobývala, se dají nazývat kolébkou české národní identity.

Barokní kazatelé nazývají svatou Ludmilu matkou víry českého národa. Liturgická modlitba v den svátku svaté Ludmily obsahuje prosby za to, abychom i my dokázali jít vytrvale v jejích stopách, abychom byli pevní ve víře a bohatí dobrými skutky.

Informativní materiál byl zkompilován z Internetu s použitím desítek zdrojů